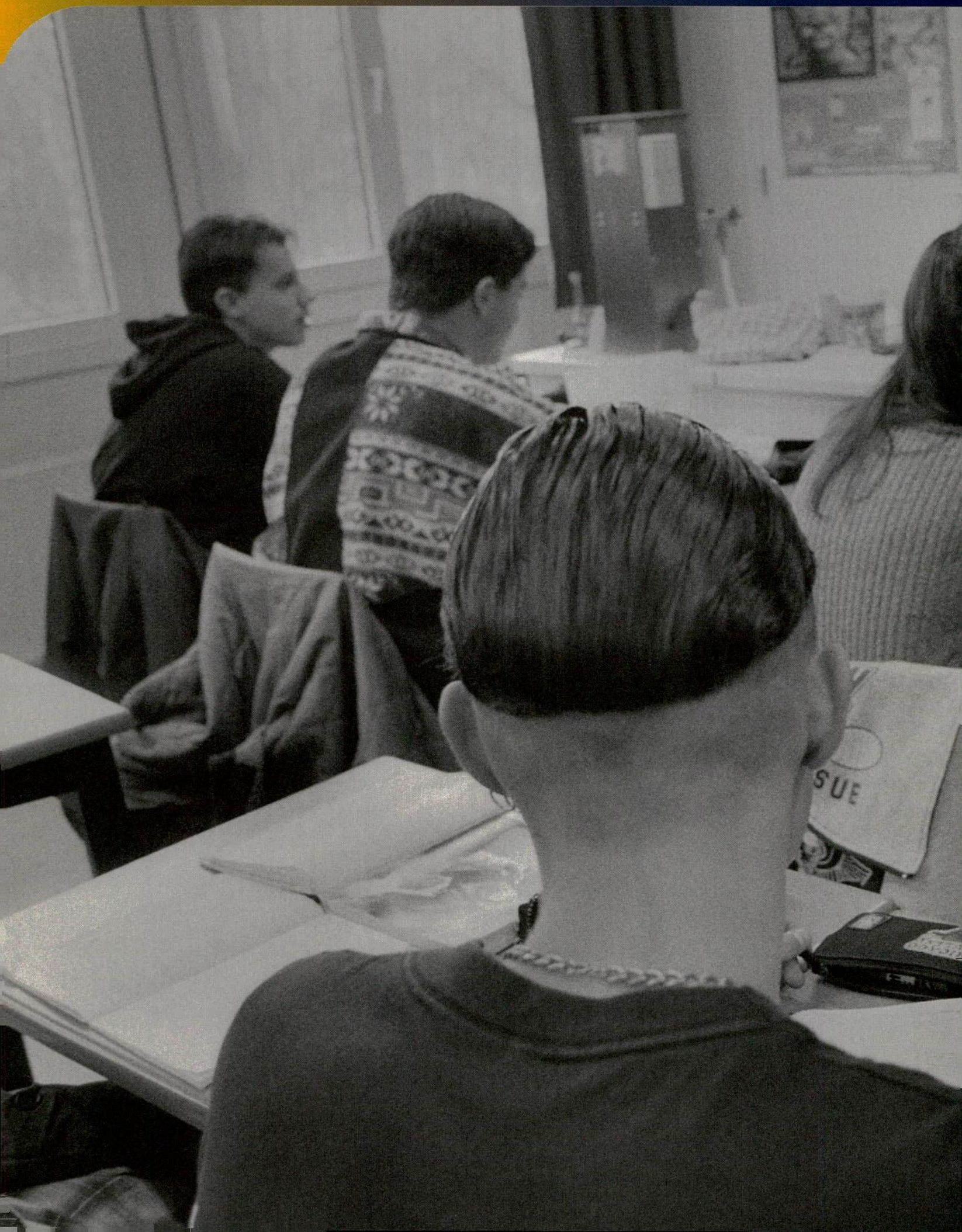

ICT EN DERDE WERELD / 9

Wat moet een boer in Afrika met een computer? Dat was tot voor kort de teneur als het over internet en de Derde Wereld ging. Inmiddels zijn de meeste betrokkenen om. *Achtergrond.*

NEDERLAND - SURINAME / 12

Er zijn miljoenen Nederlanders die niets over het slavernijverleden van hun land weten. Schrijven over dat verleden is de persoonlijke missie van Cynthia McLeod, de 'grande dame' van de Surinaamse historische roman. *Interview.*

VRIJWILLIGERS / 16

Elke twee jaar reikt het Humanistisch Verbond de Bemoei je d'r mee prijs uit. De bescheiden geldprijzen gaan naar vrijwilligersorganisaties. De erkenning die de winnende 'bemoeials' hiermee krijgen, helpt hen in de zoektocht naar andere geldpotjes. *Subsidies en fondsen.*

ONZICHTBARE HAND / 19

Het marktmechanisme is een neutraal principe. Daar kun je termen als 'goed' en 'slecht' helemaal niet op toepassen, vindt ethicus Gerrit Manenschijn. *Opinie.*

ONDERWIJSROEPING / 22

Na een carrière in het bedrijfsleven of de hulpverlening, kiezen sommige mensen bewust voor een baan in het onderwijs. Daar worden ze met open armen ontvangen. Valt de overstap mee of tegen? Ervaringen.

EN VERDER...

SERIE: MODERNE TABOES (1) 25 | HETE BRIJ 26 | ZOOM 28 | DE ZEKERHEID 30 | H-NIEUWS 32

Humanist, 55-ste jaargang nr. 9, september 2001

Redactieadres: Postbus 75490, 1070 AL Amsterdam. Tel.: 020 - 5219030 (ma, di, vr tussen 14.00 en 17.00 uur) **e-mail:** redactie@humanist.nl **Vragen over abonnementen:** 020 - 5219000 **Kantooradres:** Sarphatijkade 13, Amsterdam **Fax:** 020 - 5219080 **Algemene informatie:** Tel.: 020 - 5219000 **Redactie:** Régine Dugardyn (hoofdredacteur ad interim), Sandra Langendijk, Rien Jans, Leonie van den Schoor **Basisvormgeving:** -SYB- grafisch ontwerp **Opmaak:** 2 PK Produkties **Lithografie:** Van Zijl, Utrecht **Druk:** Veenman drukkers, Ede **Medewerkers aan dit nummer:** Kees de Boer, Stella Braam, Caroline Hanrath, Arenda Oomen, Wim Oskam, Paul Pesman, Annet Scholten, Marian Slob **Omslagfoto:** Arenda Oomen **Redactiecommissie:** Marleen Janssen Groesbeek, Hans Martens **Internet:** Humanist wordt aangekondigd op de HV-homepage: <http://www.humanist.nl> **Teletekst:** Humanist staat regelmatig aangekondigd op teletekst 326 **Gesproken Humanist:** Humanist wordt ingesproken op cassette. Een jaarabonnement kost f60,-. Aan te vragen bij de abonnementenadministratie van het HV, Tel. 020 5219000 **Opzegtermijn:** Lidmaatschappen en abonnementen lopen automatisch door tenzij voor 1 november schriftelijk is opgezegd **Advertenties:** Uitgeverij Recent, Den Haag. Tel. 070 - 3385400, Fax 070 - 3587299 **Papier:** Humanist wordt gedrukt op gerecycled biofly-papier **ISSN:** 0025-9489 Humanist is een uitgave van het Humanistisch Verbond, een vereniging die opkomt voor humanistische waarden als zelfbeschikking, gelijke behandeling en verdraagzaamheid. Humanisten beroepen zich daarbij niet op een hogere macht, maar gaan uit van menselijke vermogens.

Binnenkort open ik een site voor Mauritaanse vrouwen.

Aanvankelijk was er scepsis, nu vooral enthousiasme: informatie- en communicatie-technologie (ICT) biedt de ontwikkelingslanden ongekeende mogelijkheden. Zelfs arme boeren op het platteland leren omgaan met een computer en worden er een stuk zelfbewuster van.

De Mongoolse veehoeder Daavadorj leeft met zijn familie in een nomadentent in de Gobi regio, zo'n zeshonderd kilometer van de hoofdstad Ulanbator. Hij verdient de kost met de verkoop van huiden, vlees, kasjmier wol en zuivelproducten. Met zijn handelswaar gaat hij naar een regionaal marktje - of een handelaar komt bij hem thuis langs. Tot voor kort wist Daavadorj niet of hij een eerlijke prijs voor zijn producten kreeg, zonder enige informatie over marktprijzen was hij gedwongen de prijs te accepteren die de handelaar bood. Maar nu luistert hij naar een nieuw radioprogramma dat twee keer per week informatie geeft over de actuele marktprijzen van kasjmier, huiden, benzine en de wisselkoers met de Chinese yuan, een belangrijk betaalmiddel in de Gobi regio. Dat heeft zijn leven veranderd: Daavadorj verkoopt zijn spullen pas als de handelaar hem een reële marktprijs biedt.

Het radiobulletin maakt deel uit van Enter Market Watch, een multimedia-service die informatie geeft over marktprijzen en -ontwikkelingen. Lokale agenten verzamelen informatie en geven dat door via e-mail, Market Watch verspreidt de informatie via de lokale radio, gratis publicaties en internet. Hun website wordt niet alleen geraadpleegd door veehouders en handelaren, ook de kasjmier verwerkende bedrijven in Ulanbator, Europa en elders in de wereld bezoeken www.gbn.mn.

Het verhaal van de nomadische veeboer is een van de vele voorbeelden van de invloed van ICT op de verhoudingen in de Derde Wereld. De opkomst van internet, e-mail en mobiele telefonie heeft niet alleen gevolgen op het economische vlak, ook politieke en sociale verhoudingen kunnen gaan schuiven. In Afghanistan hebben vrouwen de kracht van actie voeren via internet ontdekt. De Revolutionary Association of the Women of Afghanistan (RAWA) vecht voor gelijke rechten van vrouwen, volledige godsdienstvrijheid en scheiding van kerk en staat. Op hun website laten ze foto's en videobeelden zien van de gruweldaden van de Taliban, bijvoorbeeld een openbare executie van een vrouw in een stadion. "We werken nu vier jaar met internet en toen we begonnen hadden we geen flauw vermoeden dat het zoveel effect zou hebben. Internet is een sterk wapen tegen fundamentalisme", zegt een RAWA-vrouw in NRC Handelsblad.

Beter een koe

Aanvankelijk was er scepsis over de zegeningen van ICT voor ontwikkelingslanden. Wat moet een boer in Afrika immers met een computer? Hoe kan hij daarmee zijn positie versterken? Kun je hem niet beter een koe geven? Alleen al met het geld dat je betaalt om toegang te krijgen tot internet kun je zijn familie een jaar lang voeden, zo vonden de critici. Maar in de wereld van internationale samenwerking dringt het belang van de rol van ICT steeds meer door. Toegang tot kennis en informatie is een essentiële voorwaarde voor ontwikkeling. "ICT is een van de nieuwe informatiekanaalen die we hebben en als je er niet aan meedoet val je er onherroepelijk buiten", zegt Stijn van der Krogt van IICD (International Institute for Communication and Development). "De kloof die toch al bestaat tussen Noord en Zuid wordt dan versterkt. En ook de tweedeling binnen een land tussen rijk en arm wordt aangezet. Dan blijft er weer een groep achter."

IICD werd in 1997 in het leven geroepen door Jan Pronk, destijds

Wat moet een boer in Afrika met een computer?

minister van ontwikkelingssamenwerking, met als doel de ICT in ontwikkelingslanden te promoten. Voor alle duidelijkheid: het instituut is géén financieringsorganisatie, maar werkt puur als een katalysator en ondersteuner van ICT-beleid en -projecten in ontwikkelingslanden. Het inventariseert de wensen en behoeften van lokale partners en geeft advies hoe de doelen te bereiken. IICD steunt projecten in Bolivia, Ghana, Jamaica, Burkina Faso, Mali, Tanzania, Oeganda en Zambia. Van der Krogt: "In Bolivia zijn we net gestart met een project over landrechten voor indianen, op dit moment is dat daar een groot probleem. De overheid kent wel landrechten aan indianen toe, maar doet dat opzettelijk heel traag. Het kan wel vijf jaar duren. De overheid heeft er baat bij om het zo ondoorzichtig mogelijk te maken. Maar nu gaat een nationale indianenorganisatie alle informatie over het legalisatieproces verzamelen, structureren en aanbieden op internet. Ze maken er ook updates van en sturen de informatie het land rond. Die info kan gebruikt worden in de lobby met de overheid en met buitenlandse, sympathiserende organisaties. De database is nu gebouwd, dat geeft een beeld over landrechten. Alleen al het feit dat er nu een plek met informatie is, heeft al meteen effect."

Analfabeet

Natuurlijk zijn er praktische obstakels bij de invoering van ICT in ontwikkelingslanden, de technologische infrastructuur is vaak niet toereikend. In grote steden gaat het nog wel, maar op het platteland is het moeilijk een computer aan de praat te krijgen om een doodsimpele reden: geen elektriciteit en geen telefoonlijnen. Bovendien is een groot percentage van de bevolking vaak analfabeet, laat staan dat ze het Engels beheersen, de dominante taal op internet. Toch vallen die problemen in de praktijk wel mee, zegt Stijn van der Krogt. "Er is altijd wel een provinciestad of groter dorp in de buurt waar wél elektriciteit is. Mensen gaan daar sowieso eens per week naartoe voor de weekmarkt. En binnen elk dorp is er altijd wel iemand die kan lezen en schrijven. Bovendien kun je heel veel visueel maken door een combinatie van tekst met plaatjes." Een ander bezwaar is dat investeren in ICT ten koste kan gaan van investering in andere onontbeerlijke zaken, zoals gezond drinkwater en goede medische voorzieningen. Geld kun je tenslotte maar één keer uitgeven. Stijn van der Krogt vindt echter dat het wel meevalt met de kosten: "Een computer lijkt wel duur, maar als je collectief een informatiecentrum opzet, blijft het betaalbaar. Boerenorganisaties bijvoorbeeld tellen soms wel honderden leden. Die hoeven dan niet meer elk apart op informatie uit, dan werkt het juist kostenbesparend. Ook in andere

Snelle groei

Internet groeit snel, vooral in ontwikkelingslanden. De markt is daar immers nog lang niet verzadigd. Het aantal internetaansluitingen in Afrika bijvoorbeeld passeerde vorig jaar de grens van een miljoen: de teller stond in mei 2001 op 1,3 miljoen. Met zo'n drie tot vijf gebruikers per aansluiting komt dat neer op ongeveer 4 miljoen Afrikanen die internet gebruiken (daarvan woont overigens naar schatting 2,5 miljoen in Zuid-Afrika en slechts 1,5 miljoen in de rest van het continent). Dat betekent dat 1 op de 200 mensen in Afrika gebruik maakt van internet. Vergelijk dat met Europa en Noord-Amerika en het valt in het niet: in het westen maakt 1 op de 3 gebruik van internet. Maar het kan erger. In de Arabische staten is het gebruik 1 op de 500, in Zuid-Azië slechts 1 op de 2500. (Bron: The African Internet – A Status Report, Mike Jensen)

sectoren zoals onderwijs en gezondheidszorg kan de lokale bevolking op dezelfde manier profiteren van een hogere efficiëntie."

De humanistische ontwikkelingsorganisatie Hivos besteedt veel aandacht aan ICT. Vorig jaar is er een speciaal ICT-beleidsprogramma vastgesteld, waarin een strategische samenwerking met IICD is opgenomen. Om de discussie over het nut van ICT in de Derde Wereld kracht bij te zetten, organiseerde Hivos afgelopen juni een symposium in Naturalis te Leiden. Dat mondde uit in de 'Verklaring van Naturalis', die is aangeboden aan minister van Ontwikkelingssamenwerking Eveline Herfkens. "Vrijheid van communicatie zal een van de basale mensenrechten worden in de moderne samenleving", aldus de verklaring. "Het is aan de global civil society om dat recht af te dwingen. Zo kunnen grassroots organisaties in het Zuiden deelnemen aan internationale netwerken. Voor hen is ICT een vitaal instrument. Zonder ICT raken ze buitengesloten."

African sisters online

Grote optimisten zagen in ICT veel voordelen voor ontwikkelingslanden. Ze zouden ervan kunnen profiteren en een inhaalslag kunnen maken. De fase van de industriële revolutie zouden ze kunnen overslaan, met de informatierevolutie kunnen ze de westerse wereld in één klap bijbenen. De keerzijde van de medaille is dat wie niet meedoet, achterblijft. Sterker nog, de kloof tussen Noord en Zuid zal zich juist door de ICT nog verder kunnen verbreden. Dat moeten we voorkomen, vindt Jaap Dijkstra, directeur van Hivos. "De tijd van de traditionele ontwikkelingssamenwerking is voorbij", zegt hij in zijn openingsspeech tijdens het Hivos-symposium. "De moderne ontwikkelingssamenwerking moet onderdeel zijn van een groter geheel, een mondiale beweging. Ze moet verbonden zijn met internationale netwerken die via het net kennis en ideeën uitwisselen. Het tijdperk van e-development is aangebroken." Hivos trekt voor het ICT-beleid steeds meer geld uit: in 2000 werd er 3,4 procent (3,8 miljoen gulden) van de totale uitgaven besteed aan ICT-gerelateerde projecten, over twee jaar zal dat opgelopen zijn tot 5 procent.

Een van de projecten die financiële steun kreeg van Hivos is Flame, een elektronisch netwerk van Afrikaanse vrouwenorganisaties. De 'African sisters online' bestoken elkaar met ideeën, strategieën en informatie. De website en het netwerk zijn opgezet om invloed uit te oefenen op de wereldwijde evaluatie van de VN-Vrouwenconferentie in Beijing, die in 2000 plaatsvond. Door te lobbyen via ICT probeerden ze hun regerin-

gen ter verantwoording te roepen over hun beleid ten aanzien van vrouwen. Of het daadwerkelijk effect heeft gehad, is moeilijk na te gaan. Feit is wel dat de vrouwen zich sterker voelen en een stem hebben. Flame deed ook een onderzoek naar het gebruik van ICT door Afrikaanse vrouwen. Op de site zijn een paar uitspraken te vinden. "Ik ben een fan van het web en ben overtuigd van het nut ervan", zegt Fatma Mint Elkory, van de universiteitsbibliotheek in Nouakchott in Mauritanië. "Afrika en de hele Derde Wereld moeten hier gebruik van maken om geen tijd en macht te verliezen en om in de pas te blijven met de rest van de wereld. In Mauritanië is de toegang tot internet nog beperkt, maar binnenkort ga ik een site openen voor Mauritaanse vrouwen." Andere vrouwen zeggen dat ze zich door internet minder geïsoleerd voelen en het idee hebben dat ze deel uitmaken van een grotere wereld. Sommigen kregen op hun werk zelfs meer aanzien omdat ze gebruik maakten van internet.

Ook Stijn van der Krogt van IICD heeft de ervaring dat mensen in de Derde Wereld door het gebruik van ICT zelfbewuster worden. "Mensen realiseren zich voor het eerst dat ICT hen iets te bieden heeft. Het is interessant voor hen, ze kunnen er werkelijk iets mee. Het opent nieuwe mogelijkheden voor ontwikkeling. Ze voelen zich daardoor sterker en denken: ik doe mee, ik hoor erbij. Dat versterkende gevoel zie je vooral bij jonge mensen. Maar ook bij boeren op het platteland. Die dachten dat technologie zich alleen in de stad afspeelde. Maar nu zij ook op het platteland leren omgaan met computers, voelen ze dat ze ook meeten." **H**

Meer voorbeelden van ICT-projecten in de Derde Wereld zijn te vinden op www.hivos.nl en www.iicd.org.

Advertentie

VACATURE VOORZITTER

Op de Algemene Ledenvergadering (ALV) van 8 november zal Liesbeth Mulder afscheid nemen van het Humanistisch verbond. Zij is dan acht jaar lid van het hoofdbestuur geweest, waarvan drie als voorzitter. Momenteel zoekt het HV een nieuwe voorzitter. Wilt u zichzelf of iemand anders kandidaat stellen voor deze functie, gelieve dat schriftelijk te doen bij het landelijk bureau van het HV t.a.v. mw. Y. Breuk, directeur.

DE VOORZITTER:

- is een persoon die representatief is voor de vereniging met een landelijk netwerk;
- bezit het liefst maatschappelijk aanzien en status;
- is in staat als teamcaptain leiding te geven aan de vereniging bij het zoeken naar een koers;
- is in staat visie te ontwikkelen op missie en doelstellingen;
- is beschikbaar voor drie jaar en
- is beschikbaar voor gemiddeld twee dagdelen per week (tien Hoofdbestuurvergaderingen en 2 ALV's per jaar).

Een uitgebreider profiel is op te vragen bij mw. L. Thewissen (secretaresse bestuur en directie lb) telefoon 020 - 5219000 of via de mail l.thewissen@lb.humanistischverbond.nl

Slavernij moet je óók etaleren.

Cynthia Mc Leod kreeg de vertelkunst met de paplepel naar binnen. Pas na haar veertigste ging ze ook schrijven. Haar eerste historische roman 'Hoe duur was de suiker?' over joodse plantagehouders sloeg in als een bom in Suriname. Sindsdien is schrijven over het Nederlandse slavernijverleden haar missie.

"Zolang er in Holland musea bestaan waar meesterwerken uit de Gouden Eeuw worden tentoongesteld, zolang zal er over de slavernij gepraat moeten worden. Het is goed om je meesterwerken te etaleren, want je bent er trots op. Maar in de behandeling van slaven heeft Holland ook een klein meesterwerk geleverd. Ook dat moet je etaleren", vindt Cynthia Mc Leod-Ferrier (Paramaribo, 1936), de 'grande dame' van de Surinaamse historische roman. Op bijeenkomsten over de geschiedenis van de slavernij is Mc Leod vaak van de partij. Ze was bijvoorbeeld een van de deelnemers aan het publieke debat 'Nederland en de slavenhandel: herdenken of vergeten?' dat eind juni op initiatief van het Humanistisch Verbond in De Balie te Amsterdam plaatsvond. Aanleiding was de jaarlijkse herdenking van de slachtoffers van de slavernij op 30 juni én de viering van afschaffing ervan in Suriname op 1 juli.

"Er zijn nog steeds miljoenen Nederlanders die niets over het slavernijverleden weten," zo betoogde Mc Leod in De Balie. Er moet dan ook meer aandacht komen voor dat verleden in de vaderlandse geschiedschrijving. Een paar dagen later in een Amsterdams café komt ze hierop terug. "Een waardige plaats in de geschiedenisboeken vind ik persoonlijk een veel groter monument dan het Nationaal Monument Slavernijverleden dat volgend jaar in het Amsterdamse Oosterpark onthuld zal worden."

Vertellersfamilie

Niet alleen Mc Leod is een beroemdheid in de Surinaamse gemeenschap, ook haar vader Johan Ferrier is dat. Hij was de laatste gouverneur en de eerste president van Suriname. Ook haar echtgenoot was een vooraanstaand figuur. Hij was ambassadeur in Venezuela, de VS en België. Na zijn overlijden in 1991, werkte Cynthia Mc Leod zelf een paar jaar voor de Surinaamse ambassade in Brussel als cultureel attaché. Nog steeds woont ze de helft van het jaar in België, dicht bij haar dochter in Antwerpen. De andere helft van het jaar verblijft ze in Suriname, waar ook haar twee zoons wonen. Mc Leod heeft twee grote passies, die vaak in elkaars verlengde liggen: de geschiedenis van Suriname én verhalen vertellen. Met dat laatste begint ze onmiddellijk. Ze vertelt hoe ze in 1994 vanuit Vlaanderen de Stichting Surflandia opzette, die warme maaltijden aan kinderen op Surinaamse scholen verzorgt. Ze praat honderduit over het wel en wee van haar boot Sweet Merodia, waarmee ze voor alle Surinaamse middelbare scholieren uit de derde klas gratis tochten langs voormalige plantages organiseert. "Ik kom uit een geweldige vertellersfamilie. Mijn vader is heel beroemd, natuurlijk omdat hij president was, maar vooral omdat hij de voornaamste verteller was van Anansi-tori's, Surinaamse folkloristische verhalen. Mijn grootvader van moederskant was ook zo'n geweldige verteller. Mijn jongere broer, Leo Ferrier, is een van de bekendste Surinaamse romanschrijvers. Ik heb het vertellen met de paplepel naar binnen gekregen. Als kind realiseerde ik me niet dat ik creatief was. Ik was zo'n kind wiens opstel altijd op het bord werd

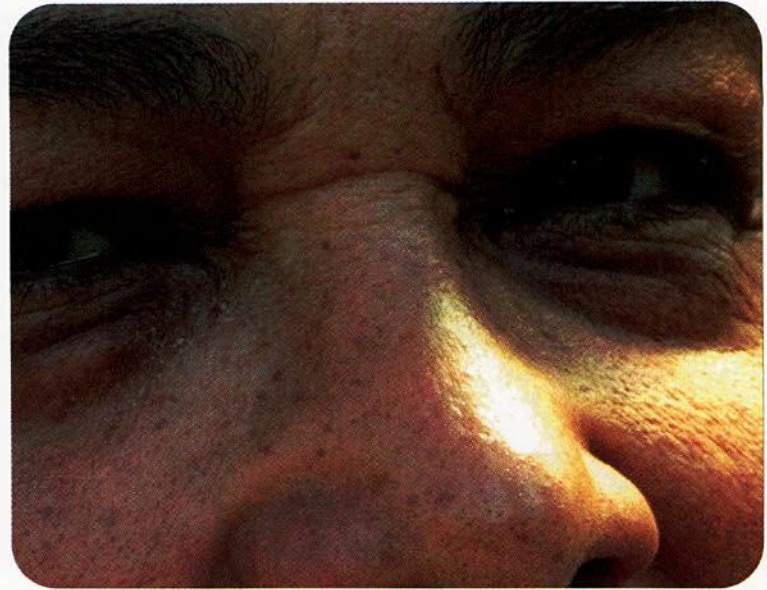
geschreven. Ik zat bij de padvinderij en in allerlei andere clubs. Het was altijd: 'We hebben een toneelstuk nodig, of een lied. Schrijf jij het?' Pas toen ik ouder werd ging ik me realiseren dat niet alle mensen dat kunnen.

Eind jaren zestig gaf ik Nederlands op het lyceum in Suriname. Wij hadden als leerkrachten Nederlands besloten dat we het vak meer een eigen richting wilden geven. Dus niet alleen De Avonden en Mariken van Nimweghen. Voor de vierde klas van het VWO introduceerden we het onderdeel Surinaamse literatuurgeschiedenis. Er stond geen zinnig woord over op papier, je moest dus zelf op onderzoek uitgaan. Ik vertelde dan aan mijn leerlingen wat ik gevonden had. Ze hingen aan mijn lippen. 'Maar juf, hoe kan het dat u alleen die dingen weet?' Ook als ik zelf verhalen had gemaakt, zeiden mijn leerlingen: 'Juf, vertel!' Ze hebben me enorm gestimuleerd om te schrijven. Dan zei ik: jongens, als ik met pensioen ga, word ik schrijfster. Het lot was me gunstig gezind. Mijn man werd ambassadeur en ik kon me op mijn veertigste gedragen alsof ik met pensioen was. Ik ben toen inderdaad gaan schrijven."

Bestseller

"Tijdens ons verblijf in België raakte ik erg bevriend met een docente van de Universiteit van Antwerpen. Zij vroeg mij een artikel te schrijven over de taalsituatie in Suriname voor een tijdschrift over het Caraïbisch gebied. Toen ze het kwam halen, begon ik te vertellen over de begrafenis van mijn grootmoeder, die een jaar daarvoor was overleden. De begrafenis had veel indruk op me gemaakt. Ik zei: ik moet hierover schrijven, mijn kinderen waren er niet bij, het moet bewaard blijven. Die vriendin heeft dat verhaal toen gepubliceerd. Ze zei: 'Je weet zo veel, waarom schrijf je niet een historische roman?' Elke dag belde ze me op: 'Ben je al begonnen?' Na een week begon ik te schrijven. Binnen een week had ik tachtig pagina's, het begin van mijn roman 'Vaarwel Merodia'. Terwijl ik bezig was met die roman, werden we overgeplaatst naar Amerika. De eerste weken woonden we in een hotel. Daar leerde ik een jong joods echtpaar kennen. Het vrouwtje kwam uit Israël. Ik begon haar natuurlijk te vertellen over de joden in Suriname. Daar had ze nog nooit over gehoord. Maar de joden zijn de eerste echte Surinamers geweest. Ik dacht: iemand zou daarover moeten schrijven. Ik ben toen begonnen aan 'Hoe duur was de suiker?'

Anderhalf jaar later gingen we terug naar Suriname. Ik had twee romans klaar en ging ermee naar een uitgever, de enige die er was. Hij zei meteen 'ja'. Ik mocht kiezen welk boek het eerst gepubliceerd werd. Dat werd 'Hoe duur was de suiker?' Een collega van me – ik gaf inmiddels weer les aan het VWO – zei toen: 'Als er in Suriname 500 exemplaren van een boek verkocht worden, is dat een bestseller.' Ik dacht toen bij mezelf: die uitgever gaat grote schade lijden. Maar op de dag dat de roman uitkwam, werden er meteen 675 exemplaren verkocht. Iedereen gaf het boek aan iedereen. De buurman van mijn tante was jarig. Hij kreeg zes exemplaren. Een half jaar later belde een ambtenaar me op die zei: 'Bij ons op het ministerie heeft iedereen uw boek

Zonder geschiedschrijving is het zelfbeeld van een volk gebaseerd op mythen en stereotypen.

gelezen, van de minister tot de bode en de schoonmaakster. Ook mensen die nog nooit een boek gelezen hebben. We praten over de personages in uw roman alsof we die mensen echt kennen. U heeft de Surinaamse gemeenschap een geweldig geschenk gegeven."

Slaapkamer

Sindsdien is het schrijven van historische romans en studies haar 'missie' geworden. "Ik heb het gevoel dat ik het móet doen. Als een volk geen toegang heeft tot de bronnen van zijn geschiedenis, dan krijgt het een zelfbeeld dat gebaseerd is op mythen en stereotypen. Om te kunnen vertellen hoe het echt geweest is, doe ik uitgebreid archiefonderzoek."

Dat deed ze bijvoorbeeld ook voor haar laatste roman 'De vrije negerin Elisabeth, gevangene van kleur'. Elisabeth Samson was een vrije, puissant rijke, zwarte vrouw uit het 18e eeuwse Suriname. Jarenlang was Mc Leod bezig met onderzoek naar deze historische figuur. Zeven jaar voor de roman publiceerde ze een historische studie over Samson.

"Haar naam staat in de geschiedenisboeken vermeld omdat ze als zwarte met een witte man wilde trouwen, iets wat in die tijd niet kon. Uiteindelijk kreeg ze hiervoor toch toestemming, omdat ze zo rijk was. Geschiedenismensen hebben altijd verondersteld dat het een slavin was met een blanke meester die haar vrijkocht en haar al zijn bezit-

tingen naliet." Mc Leod dook het archief in en ontdekte het tegenovergestelde. Ze was niet alleen vrijgeboren, ze was ook de baas op de plantages die zij en haar partner – niet de man met wie ze later trouwde – bezaten. "Ze schreef alle brieven, runde de business. Het enige wat haar 'concubaan' deed, was achter de marrons (opstandige slaven, red.) in het bos rennen. Aan de manier waarop Elisabeth Samson de geschiedenis is ingegaan, zie je hoe stereotype de geschiedenis is, en hoe macho: ze is een vrouw én zwart, dus moet ze haar geld wel van een blanke man gekregen hebben."

Bronnenonderzoek naar Samson deed Mc Leod in de Koninklijke Bibliotheek van Den Haag, toen haar echtgenoot in 1987 voor de tweede maal tot ambassadeur in België werd benoemd. "Mijn man hield helemaal niet van dat gedoe met Elisabeth Samson. Waarom moest ik altijd weg naar een ander land voor dat onderzoek? 'Je bent toch ambassadeursvrouw', zei hij, 'je moet op je post blijven.' Ik antwoordde: 'Suriname is een arm land. Zo'n diplomatieke post is erg duur. Suriname moet profiteren van het feit dat we hier zijn. Jij je diplomatieke werk en ik mijn historisch onderzoek voor de Surinaamse gemeenschap.' Ik probeerde altijd naar Den Haag te gaan als hij voor een vergadering naar Luxemburg moest. De dienstauto ging dan om zeven uur weg, daarna stapte ik in de trein naar Nederland."

Later ontdekte Mc Leod dat het ministerie van Sociale Zaken en Volks-

huisvesting in Paramaribo gehuisvest is in de voormalige hoofdstedelijke woning van Elisabeth Samson. Daar werkte haar man in totaal vijftien jaar, vóór hij ambassadeur werd en in de periode vóór hij voor de tweede keer naar België werd uitgezonden. Zijn werkkamer bleek nabene de voormalige slaapkamer van Elisabeth te zijn: "Ik zeg altijd: hij heeft de geest van die vrouw naar huis gehaald. Ik heb dat van die slaapkamer nooit aan hem kunnen vertellen. Ik heb dit pas na zijn overlijden ontdekt."

Vierendelen

Inmiddels werkt Mc Leod aan een nieuwe historische roman. Waar die over gaat, wil ze nog niet verklappen. Haar optreden eind juni in een aflevering van het NCRV-programma Rondom Tien – de uitzending stond in het teken de 1-juli herdenking – leverde een ander, nieuw project op. "Na de uitzending belde een vrouw me op. Ze vertelde dat ze de Memorie van Toelichting over de afschaffing van de slavernij, het verslag van de behandeling ervan in de Tweede Kamer, in haar bezit heeft. Dat document had vernietigd moeten worden, maar dat is niet gebeurd. Het kwam bij een man terecht die oude inboedels opkoopt. Van hem heeft die vrouw het. We willen iets doen met dat document. Het is heel erg nodig dat de geschiedenis van de slavernij wordt uitgezocht en vastgelegd, vooral sinds professor Emmer (de Leidse historicus Piet Emmer wiens relativerende toon in het boek 'De Nederlandse slavenhandel' (2000) de Surinaamse gemeenschap in het verkeerde keelgat schoot, red.) heeft gezegd dat er indianenverhalen de ronde doen over het transport en de behandeling van slaven. Natuurlijk wordt

er overdreven. Dat gebeurt altijd. Kijk maar naar het verzet: als Nederlanders hierover praten, lijkt het of iedereen in het verzet gezeten heeft. Dat is natuurlijk niet waar. Toch mag je niet zeggen dat verhalen over het verzet indianenverhalen zijn, want het feit blijft: er wás verzet en de verzetsmensen hebben vele levens gered. Zo is het ook met de slavernij. Natuurlijk waren er Hollanders die hun slaven goed behandelden. Maar er waren ook meesters die verschrikkelijke straffen bedachten. Vierendelen, ze door de straten van Paramaribo laten rollen in een ton met spijkers aan de binnenkant. Als een slaaf op Barbados onhebbelijk was, dan hoefde zijn meester alleen maar te zeggen: 'Ik verkoop je aan Suriname'. En dan liep die slaaf alweer in het gareel. Zo erg was de naam van de Hollanders." **H**

Het verslag van het debat 'Nederland en de slavenhandel: herdenken of vergeten?' is verkrijgbaar via e-mail info@lb.humanistischverbond.nl of telefoon 020-5219000.

Advertentie

ZORGselect

Hét transferpunt van de zorgsector in de regio Twente/Oost-Achterhoek

Streekziekenhuis Koningin Beatrix

Het Streekziekenhuis Koningin Beatrix is een modern algemeen centrumziekenhuis met 338 bedden en circa 970 medewerkers. Het SKB beschikt over poliklinische buitenvoorzieningen in Groenlo en Lichtenvoorde. Het ziekenhuis biedt dienstverlening vanuit 18 specialismen. Het SKB werkt - in een afzonderlijke stichtingsvorm - nauw samen met de drie in Twente gelegen ziekenhuizen.

De afdeling geestelijke verzorging maakt deel uit van het Cluster Medisch Facilitair. Wegens verschuiving in de beschikbare formatie ruimte is een vacature ontstaan voor een

Humanistisch Raadsman m/v

De omvang van het dienstverband bedraagt minimaal 8 uur en maximaal 16 uur per week.

Functie-informatie

In deze functie verleent u geestelijke verzorging aan patiënten en medewerkers gericht op fundamentele vragen rondom gezondheid, ziekte, dood en de existentiële aspecten van het leven. U legt contacten met personen uit de omgeving van de patiënt en u bent belast met het verzorgen van bezinningsbijeenkomsten. U levert een bijdrage aan de beleidsontwikkeling in de instelling bij het denken over ethische vragen, leefklimaat en beleid. Daarnaast geeft u mede vorm en inhoud aan de afdeling geestelijke verzorging. Om te komen tot een pluriform aanbod van geestelijke zorg bestaat de afdeling geestelijke verzorging uit een katholieke, protestante en een humanistische geestelijke verzorger.

Wij verwachten van de kandidaat

- een afgeronde opleiding aan het Humanistisch Opleidings Instituut of de Universiteit voor Humanistiek
- inhoudelijke benoembaarheid door het Humanistisch Verbond
- uitstekende sociale vaardigheden
- ervaring binnen de gezondheidszorg is een pré.

Salariëring

Deze functie is ingedeeld in FWG-schaal 65 (maximaal f 8.652,- bruto per maand bij een voltijds dienstverband). De overige arbeidsvoorwaarden zijn conform de CAO Ziekenhuizen.

Voor meer informatie over deze functie kunt u contact opnemen met de heer J.B. ten Pas, operationeel manager paramedische diensten of mevrouw drs. S. Akihary, N.H. predikant, (maandag / woensdag), beiden bereikbaar op telefoonnummer (0543) 54 44 44.

HOE U KUNT REAGEREN

Uw schriftelijke sollicitatie kunt u binnen 14 dagen en o.v.v. vacaturnummer 1705, sturen naar mevrouw I. Bats van ZorgSelect, postbus 259, 7550 AG Hengelo, telefoon (074) 255 66 55.

ALLES OVER DE ZORG IN ONZE REGIO EN MEER VACATURES VINDT U OP WWW.ZORGSELECT.NL

Het gaat
niet zozeer
om het geld,
maar om de
erkenning.

Elke twee jaar reikt het Humanistisch Verbond de Bemoei je d'r mee-prijs uit; een geldbedrag voor vrijwilligersorganisaties die zich op bijzondere wijze inzetten voor de samenleving. Wat hebben zulke clubs eigenlijk aan een prijs als deze?

"Ik 'straight' mijn haar. Ben ik dan minder Afrikaans?", vraagt een van de twee gespreksleidsters aan het publiek tijdens de discussiebijeenkomst 'Waarom Surinamers en Antillianen niet vergeleken willen worden met Afrikanen' in informatiecafé The Site te Amsterdam. De vragenstelster krijgt niet echt antwoord; over de betekenis van je haar 'straighten' of 'relaxen' (ontkroezelen) wordt door de deelnemers zeer verschillend gedacht. Het is hartje zomer, maar toch hebben zo'n twintig voornamelijk Surinaamse twintigers de moeite genomen om naar The Site te komen. Het is gezellig. Op de tafels staan bakjes met nootjes en koekjes, en een fleurig vaasje met bloem. Midden in de ruimte is er een kunstwerk in de vorm van een boom. Deze staat symbool voor de The Site en de vruchten die de organisatie in de vorm van projecten voortbrengt. Dit jaar won The Site de Bemoei je d'r mee-prijs, de tweejaarlijkse stimuleringsprijs die het Humanistisch Verbond dit jaar voor de derde keer uitreikte. De eerste, tweede en derde prijswinnaars krijgen respectievelijk tienduizend, vijfduizend en drieduizend gulden.

The Site is er voor en door jongeren van vijftien tot 21 jaar. Iedereen die daar belangstelling voor heeft, kan aan de Site-activiteiten - discussiebijeenkomsten, schoolprojecten en filmvertoningen - deelnemen, en vragen voorleggen aan de jeugdconsulenten van organisatie. Leden kunnen bovendien gratis internetten. Wat de club volgens het juryrapport van de Bemoei je d'r mee-prijs zo bijzonder maakt, is de zogenoemde Jongeren Adviesraad, het kloppend hart van de organisatie. In de raad zitten vijftien vrijwilligers tussen de 15 en 21 jaar uit verschillende culturen. Zij adviseren de - betaalde - jeugdconsulenten over de Site-activiteiten. "Participatie is hier het kernbegrip", vertelt zegt Bart de Louwere, floormanager bij The Site. "De jongeren van de Adviesraad moeten bij de projecten betrokken worden, want dan snijdt het mes aan twee kanten: doordat ze persoonlijk te maken krijgen met een project, zetten ze zich er ook meer in en wordt het een groter succes." Over de Bemoei je d'r mee-prijs zegt De Louwere: "Ik vind de prijs heel bemoedigend. Het gaat niet eens zozeer om het geld, want met goed zoeken vind je toch altijd wel weer een potje."

Soundra Williams, jongerenconsulente bij The Site: "Een van de leden van de Jongeren Adviesraad verwoordde het heel goed: het is een blijk van erkenning; een instantie buiten The Site die duidelijk maakt dat we goed bezig zijn."

Dat erkenning belangrijk is voor vrijwilligers, is ook de ervaring van Paulien Boogaard van het Humanistisch Verbond: "Het thema van de Bemoei je d'r mee-prijs is altijd een reactie op een actuele, maatschappelijke discussie. Dit jaar was het thema 'Omgaan met diversiteit', vanwege de discussie in de kranten dat buitenlanders niet zouden integreren. Wij hebben dit keer dus projecten naar voren geschoven waarin integratie wél slaagt. Belangrijk is dat de projecten niet betuttelend zijn. De jury bestaat altijd uit politici en opiniemakers. Dit jaar was de voorzitter Roger van Boxtel, minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid. Je merkt goed dat de vrijwilligers hem dolgraag hun projecten willen laten zien. Dus ook al is het misschien zeer kleinschalig, met de prijs brengt het HV projecten die het belangrijk vindt, onder de aandacht van beleidsmakers, opiniemakers en journalisten. En op die

manier kunnen we de opinie misschien een beetje beïnvloeden. Ik merk dat voor vrijwilligers nominering voor de prijs al wat gewicht in de schaal kan leggen bij subsidieaanvragen of fondsenwerving."

En vooral dat fondsenwerven is voor vrijwilligersorganisaties tegenwoordig belangrijk. Subsidie is al lang niet meer de manier waarop vrijwilligerorganisaties zichzelf financieel bedruipen. "De overheid draait de geldkraan enigszins dicht en vooral in het welzijnswerk is dat op alle fronten zichtbaar", zegt Joke Bruning van de Nederlandse Organisaties

Hoe het voormalige prijswinnaars verging (I)

Stichting Ander Werk. Won de derde prijs in 1999. Dat jaar was het thema van de Bemoei je d'r mee-prijs 'Betrokkenheid werkt'. Dit als reactie op de slogan van Paars 'Werk, werk, werk', waarbij de indruk werd gewekt dat onbetaald werk minder werd gewaardeerd.

Ander Werk uit Geldrop is een vrijwilligerscentrale en heeft zo'n 135 mensen in het bestand. Het lukt de centrale om jaarlijks zo'n twintig tot 25 mensen teruggeplaatst te krijgen in het arbeidsproces. Citaat uit het juryrapport over Ander Werk: "Bij deze vrijwilligersorganisatie is de continuïteit gewaarborgd en iedereen, ongeacht leeftijd of achtergrond, kan terecht voor passend en zinvol vrijwilligerswerk."

Jan van Brussel, bestuurslid Ander Werk: "We hebben veel tegenwind gehad van de gemeente, want ze willen nauwelijks over de brug komen met subsidies. Terwijl we over ons werk alleen maar lof horen. Ik heb Ander Werk destijds opgegeven voor de Bemoei je d'r mee-prijs. Toen we die eenmaal hadden gewonnen, was dat voor mij het startsein om sponsoring te zoeken buiten de overheid om. Het bestuur vóór mij wilde dat liever niet, want ze waren bang dat hun onafhankelijkheid daarmee in het geding kwam. Maar in het kantoor zaten ze op tweedehands bureaustoelen achter derdehands bureaus. Het meubilair was dus aan vervanging toe - wij hebben ook te maken met de Arbo-wetten. En we moesten hoognodig automatiseren. Daar hebben we het prijzengeld in gestoken.

Een tendens die zich nu bij ons duidelijk aftekent, is dat de instroom van invaliden en mensen met een geestelijke kwetsuur - een incest-, drugs- of psychiatrisch verleden - veel groter is geworden. We steken er meer tijd en energie in om hen te begeleiden. Juist deze mensen maken namelijk bijna geen kans op betaald werk. Maar ze zullen toch ervaring moeten opdoen. Instellingen die deze mensen helpen, krijgen van de gemeente een vergoeding van tweeduizend gulden per persoon. Wij krijgen dat niet, omdat wij een vrijwilligersorganisatie zijn. Dit jaar valt er een beslissing of we financiële ondersteuning krijgen. Als dat lukt, worden we eindelijk als volwaardig beschouwd."

Vrijwilligerswerk in Nederland

Per 1 juni 2001 heeft het ministerie van VWS voor een periode van drie jaar de Commissie Stimulering Lokaal Vrijwilligerswerk ingesteld. Zij moet gemeenten en provincies stimuleren tot het ontwikkelen, verbreden, vernieuwen en intensiveren van vrijwilligerswerk. Het ministerie stelt daarvoor jaarlijks 25 miljoen extra beschikbaar voor vrijwilligersprojecten. Aanvragen lopen via de gemeente. Staatssecretaris Margo Vliegthart heeft hiertoe besloten 'omdat vrijwilligers bijdragen aan de samenleving en de sociale kwaliteit ervan, en het mensen de mogelijkheid biedt hun sociale isolement te doorbreken', schrijft ze in haar toelichting op de maatregel.

In Nederland doen momenteel zo'n drie miljoen mensen boven de achttien jaar aan vrijwilligerswerk. Dit cijfer is redelijk stabiel, maar de vraag groeit, met name als het gaat om vrijwilligers in de zorg. Het CBS heeft uitgerekend dat deze drie miljoen vrijwilligers op jaarbasis zo'n half miljard uren werken. Omgerekend naar minimumloon verzetten vrijwilligers voor 11,5 miljard gulden aan werk.

Bron: NOV en www.minvws.nl/infotheek

Vrijwilligerswerk (NOV). "Tegelijkertijd wordt het bedrijfsleven actiever", voegt Bruning hieraan toe: "Bedrijven stellen geld beschikbaar of diensten, zoals boekhouders van KPMG, die een jaar lang helpen bij de boekhouding. Het is een manier om maatschappelijke betrokkenheid te tonen. Dat ministeries en gemeentes minder subsidiëren is niet zozeer het gevolg van een beleidsbeslissing, maar een tendens die bij deze tijd past. In de jaren zeventig waren subsidies vanzelfsprekender. Overigens heeft het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport onlangs 25 miljoen per jaar beschikbaar aan gemeenten en provincies voor vrijwilligersprojecten, op voorwaarde dat ze eenzelfde bedrag bijleggen. Vijftig miljoen extra dus voor vrijwilligerswerk." H

Hoe het voormalige prijswinnaars verging (II)

Stichting De Bondgenoot. Won de tweede prijs in 1996. Het thema van de Bemoei je d'r mee-prijs was toen 'Actieve tolerantie'. Dus een prijs voor vrijwilligersprojecten die bijdragen aan het zelfrespect van mensen die buiten de boot dreigen te vallen. De Bondgenoot in Barneveld is een leefgemeenschap in een hofje, waar negen gezinnen een twintigtal medebewoners opvangen en voorbereiden op een terugkeer in de samenleving. De jury kende De Bondgenoot de eerste prijs toe omdat 'door de normale leefsituatie in De Bondgenoot er een plek is ontstaan waar de medebewoners op voet van gelijkwaardigheid weer tot zichzelf kunnen komen'.

Elisabeth Riphagen is een van de vrijwilligers en woont al vanaf de oprichting in 1982 met haar gezin in De Bondgenoot: "We hebben het prijzengeld vooral geïnvesteerd in werkprojecten voor de jongeren. In 1997 kregen we via een vriend een casco van een boot. Die zouden de jongens opnieuw gaan opbouwen. Aanvankelijk knepen we hem behoorlijk, maar achteraf blijkt het een gouden greep. Acht jongens werken er nog elke dag aan, onder begeleiding van twee leermeesters; beiden vrijwilligers. Voor de meisjes hadden we toen nog niks. Via via zijn we toen een relatie aangegaan met de congregatie 'Zusters van de goede herder'. Zij vangen in Thailand gevluchte vrouwen op uit Laos, Cambodja en Vietnam. Meestal komen die in de prostitutie terecht. De zusters hebben zich over hen ontfermd. De vrouwen maken keramiek en prachtige kleden, die de zusters naar Nederland brengen om te verkopen. De meisjes van De Bondgenoot regelen de distributie. Dit project heb ik net ingediend voor het Nationaal Compliment.

Wij krijgen geen vaste subsidie en wat we wel krijgen via de overheid, is in de loop van de jaren veel minder geworden. Subsidiepotten voor de gezondheidszorg zijn dichtgedraaid, particuliere fondsen stromen juist over. Ik las bijvoorbeeld van de week ergens dat Sylvia Tóth 23 miljoen te besteden heeft. Vrijwilligersorganisaties moeten het dus vooral hebben van deze particuliere fondsen. Je moet aantonen dat je een betrouwbaar beleid voert en evaluaties maakt; dat wil zo'n fonds zien. Daar heb je kennis voor nodig en mensen moeten daar zin en tijd voor hebben. Dat is moeilijk. Er bestaat in Nederland geen bureau dat vrijwilligers daarbij helpt.

Als je De Bondgenoot nu zou willen oprichten, zou dat niet lukken. Er zijn bijna geen jonge gezinnen meer bereid om werkelijk hier te komen wonen. Het ontbreekt jongeren niet aan bevolgenheid, maar ze willen er op een andere manier uiting aan geven. Mijn vier kinderen staan achter ons, maar zouden dit zelf niet doen. De behoefte aan organisaties als deze is groot. Deze week zijn in vier dagen tijd nu al tien aanvragen binnengekomen. En het is nu vakantieperiode, dus ga maar na. We zijn dan ook bezig een steunpunt op te richten voor alle vergelijkbare leefgemeenschappen in Nederland, zodat iemand die een plaatsje zoekt in het hele land terecht kan."

Hopen op het fatsoen van topmensen.

Foeteren tegen 'de markt' heeft geen zin. En er alle heil van verwachten is al even naïef. Beschaving en markt hebben namelijk niets met elkaar te maken, vindt ethicus Gerrit Manenschijn.

Het toverwoord van de afgelopen tien jaar is 'marktwerking'. En of het een vloek of een zegen is, hangt af van je politieke opvattingen. Een vloek, vinden de opstellers van het pamflet 'Stop de uitverkoop van de beschaving', dat prominenten als Freek de Jonge en Dorien Pessers afgelopen lente naar buiten brachten. De huidige ellende in de zorg, het onderwijs en de landbouw zou allemaal de schuld zijn van marktwerking. Ook de internationale groep actievoerders die grote conferenties zoals die van de G8 in Genua verstoren, doen dat omdat ze de wereldmarkt als kwade kracht zien. Door het 'marktfundamentalisme' zouden vooral landen in het Zuiden uitgebuit en vervuild raken. Neoliberale denkers verwachten juist dat de markt, die na de verpulvering van het communisme inderdaad vrijwel de hele aarde omvat, het leven op den duur voor iedereen beter zal maken. De 'onzichtbare hand van de markt' zal er uiteindelijk voor zorgen dat iedereen zijn spullen voor de optimale prijs koopt. Het kan even pijn doen voor het zover is, maar dat zegenrijke proces moet je verder vooral niet willen hinderen door regelgeving.

Deze neiging om van marktwerking heil dan wel onheil te verwachten voor een beschaving, berust in de ogen van Gerrit Manenschijn (1931) op een denkfout. Beschaving en markt hebben volgens Manenschijn, emeritus-hoogleraar ethiek van de Theologische Universiteit in Kampen, namelijk niets met elkaar te maken. Het is niet zo dat de markt vanzelf wel voor een zekere beschaving zorgt, zoals neoliberalen graag willen doen geloven. Noch is de markt in zichzelf bedreigend voor een beschaving. Manenschijn: "Het marktmechanisme is niets anders dan een instrument om vraag en aanbod rationeel met elkaar in verband te brengen. Dat is een neutraal principe waar termen als 'goed' of 'slecht' helemaal niet op van toepassing zijn."

De 'onzichtbare hand' van de markt die alles in de maatschappij uiteindelijk recht zal trekken, is een beeld van de achttiende eeuwse Schotse denker Adam Smith. Nu is Manenschijn toevallig Smith-specialist. En het valt hem op dat neoliberalen Smith weliswaar graag citeren, maar slecht begrijpen. "Adam Smith's *The Wealth of Nations*' wordt gepresenteerd als de bijbel van het marktdenken. Maar veel economen hebben er geen letter in gelezen. Dan zouden ze weten dat Smith grote minachting voelt voor mensen die zich alleen maar willen verrijken. Iemand als Groenink, de voorzitter van de Raad van Bestuur van de ABN AMRO die het afgelopen jaar 38 procent loonsverhoging heeft gekregen, zegt dat de markt dergelijke salarissen afdwingt. Maar dat is gewoon een smoes", stelt Manenschijn in zijn sober ingerichte rijtjeshuis in Amstelveen. "In Frankrijk kunnen die topmanagers van ons niet eens terecht, daarvoor is hun Frans niet goed genoeg. In Amerika zouden ze weliswaar nóg meer kunnen verdienen, maar dan moeten ze echt heel goed zijn. En ze zouden er meteen uitvliegen als hun bedrijf het niet goed doet. Zonder gouden handdruk."

Van Manenschijn mogen topmanagers op zichzelf best veel geld verdienen. Maar zeggen dat de lonen gematigd moeten worden omdat er een inflatiespiraal dreigt en ondertussen jezelf te buiten gaan, dat is onfatsoenlijk. Anders gezegd: marktwerking is prima, mits die marktwerking plaatsvindt binnen een kader van normen en waarden, die

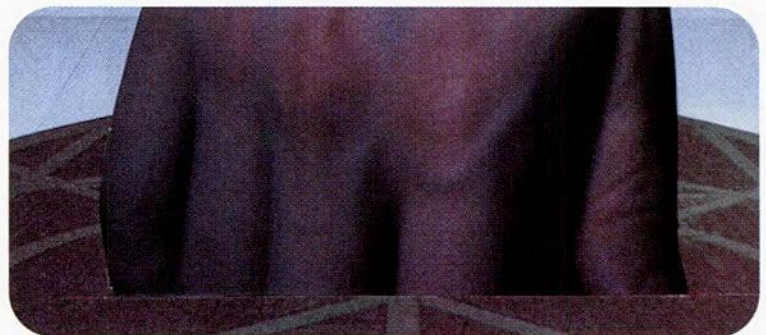
zoveel mogelijk zijn vastgelegd in wetten. Juist in dat kader schuilt beschaving. Daar heeft de markt verder niets mee te maken.

Manenschijn: "Harde economisch liberalen vergeten nogal eens dat zo'n kader nodig is. En de socialistisch geïnspireerde actievoerders richten hun pijlen op de markt, terwijl de verantwoordelijkheid ligt bij politici die beslissen om bepaalde zaken aan de werking van de markt over te laten."

Wat bedoelt u met dat laatste?

"Een voorbeeld: Kok en Bolkestein besloten in 1994 welbewust om de budgetten voor de gezondheidszorg te bevriezen en marktwerking toe te laten, in de veronderstelling dat dat de gezondheidszorg effectiever zou maken. Studies toonden inderdaad aan dat meer geld niet zou leiden tot kwalitatief betere operaties. Kok en Bolkestein zagen echter over het hoofd dat de grootste groei in uitgaven zou gaan zitten in de dagelijkse verzorging van zieke mensen die niet meer beter zullen worden. Gevolg is dat er voor de verzorging van die mensen nu veel minder geld is dan voorheen. Dat kun je de markt niet verwijten. En dat moet je niet doen ook, want dan laat je Kok en Bolkestein veel te makkelijk weggomen. Ze hebben gewoon een verkeerde politieke beslissing genomen.

Kortom: politici kunnen zelf beslissen wat ze aan de markt overlaten en wat niet. En dan is het handig om te weten dat gezondheidszorg, cultuur en openbaar vervoer zichzelf nog nooit, in geen enkel land ter wereld, op een bevredigende manier hebben kunnen bedruipen." Economen zouden er volgens Manenschijn goed aan doen om zich te verdiepen in het mensbeeld van 'godfather' Adam Smith. Dan zouden ze leren dat mensen volgens Smith een aangeboren drang hebben om hun eigen positie te verbeteren. "Zelfverbetering hoef je een mens niet

Mijn geloof is een soort contra-indicatie voor menselijke overmoed.

Door de markt de schuld te geven laat je Kok en Bolkestein veel te makkelijk weggkomen.

te leren. Daarbij gaat het niet alleen om je eigen materiële welzijn; je wilt ook dat je dierbaren een goed leven hebben, anders kan een normaal mens zelf moeilijk genieten." Daarnaast hebben mensen volgens Smith gevoelens - fraaie en minder fraaie. Manenschijn: "Die gevoelens zijn van nature zwakker dan die drang om je eigen positie te verbeteren. Je moet een mens dus wél leren om naar de fraaiere gevoelens, zoals inlevingsvermogen, te leven."

Het moeilijkste is om in het sociale leven een evenwicht aan te brengen tussen de drang tot zelfbehoud en (morele) gevoelens. Naast de impuls om weg te rennen als je ziet dat een ander verdrinkt of wordt geslagen, moet de impuls staan om die ander te helpen. Mensen moeten leren om hun wensen en impulsen te selecteren zodat ze tot een autonome handeling kunnen komen. En met 'autonoom' handelen bedoelt Smith niet: doen wat je wilt, maar: in staat zijn om je eigen beslissing te verdedigen vanuit een onpartijdig moreel gezichtspunt.

Vandaar ook dat Manenschijn fel kan uitvallen naar het verweer van ondernemers à la Groenink dat 'de goede mensen' verloren zouden gaan voor Nederland als ze niet van die idioot hoge salarissen zouden krijgen. Ze stellen het voor alsof topmanagers onder invloed van de markt willoos afdrijven naar de plek waar ze het meeste verdienen.

Daarmee schetsen ze nu niet bepaald een autonoom beeld van zichzelf.

Adam Smith leefde in een totaal andere maatschappij dan de onze. Wat is zijn mensbeeld nu nog waard?

"Daar zit inderdaad een probleem. Smith was als achttiende-eeuwer nog een gelovige: hij veronderstelde een soort harmonie in de kosmos, waardoor eigenbelang en deernis voor het lot van anderen uiteindelijk - als je het goed zou kunnen zien - samenvallen. Er zijn wel wat storingen in die harmonie, mensen bijvoorbeeld die alleen maar uit puur egoïsme handelen, maar dergelijke mensen zag hij, met een metafoor van zijn tijdgenoot Newton, als een soort meteorieten die niet de normale baan van een planeet volgen. Zij bedreigen de ware orde niet werkelijk, en uiteindelijk is hun zelfzucht schadelijk voor henzelf, omdat zij zichzelf daarmee buiten de kosmische harmonie plaatsen. En daar is uiteindelijk geen leven mogelijk."

In dat kader moeten we volgens Manenschijn dat beroemde beeld van de onzichtbare hand óók begrijpen. Neoliberalen denken dat Smith daarmee louter doelt op het mechanisme dat mensen in hun zucht naar verrijking steeds meer zullen willen produceren. Daardoor dalen vanzelf de prijzen waardoor hun producten ook binnen het bereik komen van armere mensen. Maar die onzichtbare hand die de wereld reguleert, verwijst bij Smith niet alleen naar de markt die zijn gang wel gaat, maar ook naar de morele rechtvaardigheid die uiteindelijk domineert, omdat dat nu eenmaal de orde van de kosmos is.

Nu is er natuurlijk een groot probleem als je niet meer kunt geloven in die universele harmonie, wat voor veel moderne mensen, onder wie volgens Manenschijn ook veel moderne theologen, het geval is. Want daarmee valt het onontkoombare van moraal weg. Moreel handelen is niet langer belonend of 'juist' vanuit bovenmenselijk gezichtspunt, maar een soort keuze die je al dan niet kunt maken. En als je een moreel leven wilt leiden, moet je er rekening mee houden dat egoïsten hun

zaakjes misschien beter voor elkaar krijgen. In tegenstelling tot de gemiddelde achttiende-eeuwer, ga je er niet vanuit dat 'slechteriken' hoe dan ook 'gestraft' worden, al was het maar omdat ze door schuldgevoelens minder lekker in hun vel zitten. In onze tijd is het fundament weggefallen onder het geloof dat het uiteindelijk goed komt met degenen die het goede doen (en het dus slecht afloopt met degenen die dat nalaten). Doordat het geloof in de goede kosmos is weggevalen, wordt 'het goede doen' paradoxaal genoeg zelf een soort geloof. Fatsoenlijk zijn is een stuk minder natuurlijk dan werd gedacht in Smith's tijd. En de beloning voor fatsoenlijk handelen is een stuk onduidelijker geworden. Zo bezien is het geen wonder dat het grote graaien populair is bij degenen die daartoe in de gelegenheid zijn.

Wat moeten we in deze omstandigheden? Hopen op het fatsoen van topmensen?

"Wel, wat is het alternatief? Staatsinterventies? De ervaring leert dat interventies in bedrijven alleen maar nadelig uitpakken, want de staat ontbeert het inzicht in details om de juiste beslissingen te nemen. We moeten inderdaad maar hopen dat topmensen zich verantwoordelijk voelen voor hun eigen bedrijf.

Nogmaals, topmensen die de economie aandrijven, mogen van mij best meer verdienen. Onder één voorwaarde: als de mensen die er in de samenleving het slechtste aan toe zijn, daar maar niet slechter van worden, zoals in bananenrepublieken. Of, teruggedeneerd naar de proporties van een bedrijf: de topmanager mag best meer verdienen dan vorig jaar, maar niet als hij tegelijkertijd hele divisies afstoot of het middenkader afknijpt."

Tot slot: wat vindt u als gereformeerd denker van de toenadering die het Humanistisch Verbond zoekt tot andere levensbeschouwelijke stromingen, waaronder de kerken?

Fijntjes: "Onlangs wist een humanistische dame me te vertellen: 'Jij hebt de steun van een god nodig en ik niet'. Toen dacht ik: jij begrijpt er niets van. Voor mij staat mijn geloof voor het besef dat er meer is dan we kunnen doorgronden. Het is een soort contra-indicatie voor menselijke overmoed.

Sommige leden van het Humanistisch Verbond willen bewust atheïstisch zijn en de kerken nemen uiteraard het tegenovergestelde standpunt in. Als we ons op die verschillen richten, dan komt er van die samenwerking niet veel terecht. Wél zie ik wat in een terugkeer naar de bronnen van het humanisme, naar Erasmus en dergelijken. Uiteindelijk betekent humaniteit: respect hebben voor mens, dier en natuur. Daar kunnen we gezamenlijk voor strijden en dan heeft zo'n platform zin."

Natuurlijk liggen er wat moeilijke punten, erkent Manenschijn, zoals euthanasie, abortus, het homohuwelijk. Al moeten we goed begrijpen dat de christenheid daarover geen eensluidende mening heeft. "Persoonlijk vind ik alledrie onder bepaalde omstandigheden geoorloofd, en daarmee ben ik echt geen uitzondering in protestantse kring. Maar, toegegeven, onder katholieke bisschoppen en orthodoxe protestanten ligt dat heel wat moeilijker." H

Geef de meester
een hand, kijk
hem in de ogen
en zeg hem
goede morgen.

Dankzij het toenemende tekort aan leerkrachten krijgen mensen zonder ervaring of diploma de kans om zich voor de klas te bewijzen. Maar hoe verloopt het lesgeven in de praktijk? "In het begin had ik nog het idee dat ik leerlingen behalve vakkennis ook wat extra's mee kon geven op gebied van normen en waarden."

Liesbeth Bekkering is projectassistente bij PricewaterhouseCoopers, een grote onderneming op gebied van zakelijke dienstverlening. Van haar baas mocht ze twee dagen per week minder gaan werken om een oude wens in vervulling te laten gaan. Namelijk lesgeven op een middelbare school. Lesgeven aan pubers leek haar altijd een uitdaging. Contact met de leerlingen en hun belangstelling prikkelen voor Duits - de taal die ze zelf zo mooi vindt -, dat waren haar voornaamste drijfveren om het onderwijs in te gaan.

Jim Koster was jarenlang groepsleider binnen de kinderpsychiatrie en kwam later terecht in de gezinsvoogdij. Zijn laatste functie bestond vooral uit regelwerk, het invullen van formulieren en het maken van rapportages. Hij miste de kinderen. Terug naar de kinderpsychiatrie wilde Koster niet meer. De onregelmatige diensten werden hem te zwaar. Koster vond een nieuwe roeping. Hij geeft nu les aan de groepen twee en drie van een Utrechtse basisschool.

Een baan in het onderwijs was voor beiden snel gevonden. Dankzij het huidige tekort aan leerkrachten kunnen herintreders en gediplomeerden zonder ervaring zo aan de slag. Maar ook hoger opgeleiden met werkervaring binnen het bedrijfsleven of de hulpverlening zijn meer dan welkom. Liesbeth Bekkering hoort tot de eerste categorie, Jim Koster tot de laatste.

Koster maakt gebruik van de zogenaamde zij-instroomregeling, die speciaal bedoeld is voor mensen van buiten het onderwijs. Via een bemiddelingsbureau werd hij eerst uitvoerig getest op zijn geschiktheid voor het onderwijzersvak. Daarna volgde een aanstelling voor een jaar bij een school naar keuze. Tijdens een stoomcursus krijgt hij nu in de avonduren de belangrijkste didactische vaardigheden bijgebracht. Het basisonderwijs blijkt een goede keuze. Koster: "Wat leeftijd en activiteiten betreft verschilt het voor de klas staan niet wezenlijk met het werk binnen de kinderpsychiatrie. In beide gevallen ben je bezig met het begeleiden van groepsprocessen. Alleen heb je binnen de psychiatrie te maken met kinderen die moeten leren leven met een stoornis. Die kom je op school niet tegen. Wel heb je daar kinderen met een leerachterstand of een sociale achterstand. Door mijn achtergrond signaleer ik dat soort zaken over het algemeen sneller dan collega's die van de Pabo komen."

Open armen

Liesbeth Bekkering kwam in 1997 van de lerarenopleiding met een tweede graadsbevoegdheid op zak. Daarmee mag ze lesgeven aan de onderbouw van mavo, havo en vwo. Maar in Limburg waar ze kort na haar afstuderen met haar toenmalige echtgenoot ging wonen, kon ze geen baan in het onderwijs vinden. Ze werkte achtereenvolgens als directiesecretaresse en projectmedewerker bij verschillende grote ondernemingen. Binnen het bedrijfsleven spraken haar de sfeer en de collega's wel aan. De werkzaamheden wat minder. "Ik verrichtte louter ondersteunende taken voor anderen en miste de autonomie van het lesgeven. Zelf je programma indelen, verantwoordelijk zijn voor de tentamens, dat is juist het leuke van voor de klas staan."

Na haar scheiding keerde ze terug naar haar 'roots' in de Randstad.

Daar lagen de banen in het onderwijs wél voor het oprapen. Niettemin besloot ze het voorzichtig aan te doen. Met haar werkgever sprak ze af dat ze een jaar parttime kon gaan werken met de garantie dat ze daarna weer fulltime aan de slag kon. Ze solliciteerde op een vacature voor twee dagen in de week als invulkracht op een Christelijke school met mavo en vmbo-leerlingen in Vianen. Daar werd ze meteen met open armen ontvangen. Ze mocht zelf aangeven op welke dagen ze het liefste wilde werken. Ook de salariering was gunstig. "Ik werd ingeschaald op wat ik verdiende in het bedrijfsleven. Dat is ongeveer even veel als een docent die halverwege zijn carrière zit."

Voor docenten met lange staat van dienst kan dat laatste moeilijk te verteren zijn. Bekkering heeft daar begrip voor. "Normaal gesproken doe ik niet geheimzinnig over wat ik verdien. Maar op school heb ik nooit met collega's over mijn salaris gesproken. Dat heb ik heel bewust gedaan om hen niet voor het hoofd te stoten."

Die eerste dag dat ze voor de klas stond, kan ze zich nog levendig voor de geest halen. Totaal onvoorbereid kreeg ze drie klassen van dertig leerlingen onder haar hoede die al een aantal maanden geen Duits hadden gehad. "Ik kende de school niet, had geen ervaring met de gebruikte methodieken en het niveau van de leerlingen vond ik heel moeilijk in te schatten. Tijd om in te werken was er niet. Op de dagen dat ik voor de klas stond, waren er geen collega's Duits op school die ik tussen de lessen door of in de pauze kon raadplegen. Die moest ik dan 's avonds thuis bellen, terwijl ik ze nog nooit gezien had."

De desinteresse van de leerlingen viel haar gelijk als eerste op. "Ze letten niet op, zitten in agenda's te krassen of met hun mobiele telefoons te spelen. Ze doen werkelijk alles om maar niet aan het werk te hoeven."

Alleen door veel variatie aan te brengen in het lesprogramma lukte het om de aandacht enigszins gevangen te houden. "Je probeert zoveel mogelijk aansluiting te vinden bij hun leef- en ervaringswereld. Af en toe gaf ze een internetopdracht. Op een Duitstalige website mochten ze dan zelf een onderwerp uitkiezen om daar vervolgens iets over te schrijven."

Schoppen en slaan

Ook de leerlingen van Jim Koster zijn bepaald geen lieverdjes. De school waar hij lesgeeft, bevindt zich - hij vindt het vervelend om het te moeten zeggen - in een volksbuurt. "Typerend voor dit soort kinderen is dat ze heel primair reageren. Thuis worden ze dikwijls opgevoed met het idee: als je geschopt wordt, dan schop je maar terug." Daarom heeft hij van meet af aan duidelijke regels ingevoerd. In zijn klas wordt niet geschopt, geslagen, aan de haren getrokken of gespuugd. Wie zich daar toch schuldig aan maakt, krijgt straf.

Het bijbrengen van sociale vaardigheden beschouwt Koster als een van de boeiendste aspecten van zijn vak. Juist omdat zijn leerlingen die van huis uit vaak niet meekrijgen, legt hij er in zijn lessen grote nadruk op. Zo staat hij erop dat kinderen hem bij binnenkomst een hand geven, hem in de ogen kijken en netjes 'goedemorgen' zeggen. "Zoiets gaat uiteraard niet vanzelf. In het begin liepen de kinderen me soms straal voorbij. Dan vroeg ik: 'Vergeet je niets?' Op dat moment moeten ze

weer achter in de rij aansluiten en wachten totdat ze aan de beurt zijn." Liesbeth Bekkering heeft niet de illusie dat ze veel kan bijschaven aan het gedrag van sommige leerlingen. Ze zijn veertien, vijftien, zestien jaar oud en laten zich in de regel niet vertellen hoe ze zich moeten gedragen. "In het begin had ik nog het idee dat ik leerlingen behalve vakken ook wat extra's kon meegeven op gebied van normen en waarden. Maar die verwachting heb vrij snel moeten bijstellen."

Ze vertelt hoe ze een meisje dat voortdurend aan het kletsen was, de klas uit stuurde. "Rotwijf! Ik hoop dat je dood gaat!", riep het kind haar nog na voordat het gang op liep. Bekkering spreekt haar leerlingen er wel op aan wanneer ze verbaal over de schreef gaan. Al is het meer voor de vorm dan uit overtuiging. "Ik wijs hen erop dat als ze straks op stage gaan, een dergelijk gedrag niet getolereerd wordt. Maar of die boodschap echt overkomt, betwijfel ik."

Voorlopig heeft Bekkering even genoeg van het lesgeven. Na de zomervakantie gaat ze weer fulltime werken als assistent-projectmedewerker. Toch heeft ze haar ambities om voor de klas te staan, niet opgegeven al zal ze de volgende heel bewust kiezen voor een havo- of vwo-leerlingen. "Het motiveren van vmbo-leerlingen blijft een zware opgave. Je moet de juiste toon weten te vinden om hen te bereiken. Dat is me niet gelukt. Aan de andere kant heb ik mijn praktijkshock nu wel gehad. Zo heftig als dit zal ik het niet gauw meer meemaken." **H**

Grote belangstelling voor zij-instroom

Sinds augustus vorig jaar is de zij-instroomregeling van kracht. Hierdoor kunnen mensen met een hbo- of wetenschappelijk opleiding, maar zonder onderwijsbevoegdheid zich laten omscholen als leerkracht voor het basis- of voortgezet onderwijs. De belangstelling om als zij-instromer aan de slag te gaan, is groot. Zo'n drieduizend mensen staan op dit moment ingeschreven bij een bemiddelingsorganisatie om een geschiktheids-test af te leggen. Inmiddels hebben rond de 375 kandidaten deelgenomen aan een dergelijke test. Daarvan hebben er 250 een geschiktheidsverklaring ontvangen. Op basis hiervan zijn deze mensen bevoegd om direct voor de klas te gaan staan. Het gaat daarbij om 150 zij-instromers voor het primair onderwijs en honderd voor het voortgezet onderwijs.

Dit blijkt uit een brief die het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen dit voorjaar aan de Tweede Kamer stuurde. Het aantal vacatures in het primair en voortgezet onderwijs is sterk gestegen. Van 7.800 voltijd banen bij het begin van het schooljaar 1999/2000 naar 10.500 in 2000/2001. Vooral in de grote steden in zogenaamde achterstandswijken is sprake van groot aantal openstaande vacatures. In de praktijk blijken dat veel zij-instromers enthousiaste en gemotiveerde mensen zijn met verschillende beroepen uit zeer uiteenlopende sectoren. Scholen reageren verschillend op de komst van zij-instromers. Aan de ene kant vormen de zij-instromers, gezien hun specifieke maatschappelijke ervaringen, een waardevolle aanvulling op het team van docenten of onderwijzers. Aan de andere kant is er sprake van enige huiver, omdat zij-instromers meer zouden kunnen verdienen dan de zittende leraren. Maatschappelijke ervaring en het laatstgenoten salaris worden namelijk dikwijls meegewogen bij het vaststellen van het salaris.

ALGEMENE LEDENVERGADERING

Zaterdag 17 november 2001 houdt het Humanistisch Verbond een Algemene Ledenvergadering, waarvoor het hoofdbestuur u van harte uitnodigt. De vergadering vindt plaats in Vergadercentrum Hoog Brabant, Radboudkwartier 23 te Utrecht (Hoog Catharijne). De ochtend is vanaf 10.30 uur gereserveerd voor het huishoudelijke gedeelte. Aan de orde komen de stand van zaken van het beleid voor 2001 en een vooruitblik op 2002. Verder staan Humanist, de begroting en bestuursverkiezingen op de agenda.

Aansluitend op de ALV is er een themabijeenkomst. Het onderwerp is: '50 jaar vluchtelingenverdrag van Genève. Is er nog draagvlak in Nederland?' Met sprekers en een debat. Nadere informatie volgt in een volgend nummer van Humanist.

DE STATUTAIRE SPELREGELS VOOR DE ALV:

- Groepen van minimaal 15 leden en/of afdelingen kunnen voorstellen indienen en amenderen;
- Voorstellen kunnen tot uiterlijk vier weken voor de ALV worden ingediend;
- Amendementen kunnen tot uiterlijk twee weken voor de ALV worden ingediend;
- Alleen leden hebben stemrecht op de ALV;
- Een lid kan zijn/haar stem uitbrengen door een schriftelijk daartoe gevolmachtigd ander lid;
- Een gevolgmachtigd lid mag ten hoogste twee stemmen uitbrengen. Een machtigingskaart is op te vragen bij het directiesecretariaat.

OPGEVEN

Voor de ALV en themabijeenkomst kunt u zich opgeven via onderstaande bon of telefonisch bij het directiesecretariaat van het HV: Loes Thewissen, 020-5219020.

AANMELDING

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Telefoonnr.:

geeft zich op voor 17 november 2001:

- ochtend • middag • hele dag

Lunch (gratis) ja/nee*

*doorhalen wat niet van toepassing is.

Deze bon invullen, uitknippen en opsturen naar het Humanistisch Verbond, t.a.v. directiesecretariaat, Antwoordnummer 10938, 1000 RA Amsterdam.

Als je zwanger wordt, ben je openbaar bezit

Normen en waarden verschuiven, wat vroeger normaal was is opeens 'not done'. In deze nieuwe serie over moderne taboes komt dit keer Patricia (38) aan het woord. Toen ze in verwachting was van haar inmiddels zeven maanden oude dochter, bleef ze doorgaan met roken.

"Roken tijdens de zwangerschap is slecht ja, maar de manier waarop mensen reageren is buiten proporties. Het werkt als een rode lap op een stier. Op mijn negentiende ben ik begonnen met roken. Ik was op reis, ging druiven plukken in Frankrijk, had geen zin om terug naar huis te gaan, dus zakte ik verder af naar Spanje om sinaasappels te plukken. Op een gegeven moment had ik geen werk meer en eindigde ik met een groepje zwervenden. We hadden honger. 'Neem een sigaret', zei iemand, 'dat helpt'. En inderdaad, het hongergevoel verdween. Na die eerste kennismaking ben ik blijven roken, niet extreem veel, maximaal een pakje per dag. Twee keer ben ik gestopt, maar telkens ben ik weer opnieuw begonnen."

"Toen ik zwanger raakte heb ik weer geprobeerd te stoppen, maar dat lukte niet. Ik stond stijf van de hormonen, was erg labiel en barstte constant in huilen uit. Op het werk had ik veel stress en ik zat midden in een verhuizing. Om ook nog te stoppen met roken, dat ging echt niet. Ik stapte over op de lichtste sigaret die er bestaat. Er zit nauwelijks nicotine in, echte rokers halen er hun neus voor op. Tien van die sigaretten staan gelijk aan één normale sigaret. Met dat rekensommetje in mijn hoofd heb ik besloten te blijven roken. Ik hield het bij vijf sigaretten per dag, als ik erg gestresst was rookte ik er maximaal tien. Dat moest kunnen, vond ik.

Tijdens een feestje vertelden mijn vriend en ik dat we een kind verwachtten. Even later stak ik een sigaret op. Als door een slang gebeten stond er opeens een haag van tien mensen om me heen. 'Wat! Rook jij!!' gilden ze. Ik werd als een crimineel in de hoek gedrukt. Ik was in verwarring, wist niet hoe ik moest reageren, voelde me geïrriteerd maar ook machteloos. Ik stond met mijn mond vol tanden. Want ja, inderdaad, ze hebben gelijk, het is in elk geval niet goed voor je kind. Op mijn werk kreeg ik ruzie met een collega. Toen hij me zag roken, stormde hij mijn kamer binnen. 'Wat denk je dat je aan het doen bent? Neem je verantwoordelijkheid, je krijgt een kind!' Een andere collega begon tijdens een borrel, terwijl ik stond te praten met mensen, een preek tegen me af te steken."

"Soms kon ik het commentaar van me af laten glijden, maar vaak voelde ik me in de verdediging gedwongen. En ook nu ik dit vertel is het alsof ik wéér op de biechtstoel zit. Eindeloos heb ik het verhaal van de vroedvrouw erbij gehaald. Die zei dat ik beter door kon gaan met het roken van enkele lichte sigaretten per dag, dan me de stress van het stoppen op de hals halen. Dat laatste was waarschijnlijk slechter voor mijn kind. En voor mezelf moest ik steeds herhalen: ik stá voor mijn beslissing.

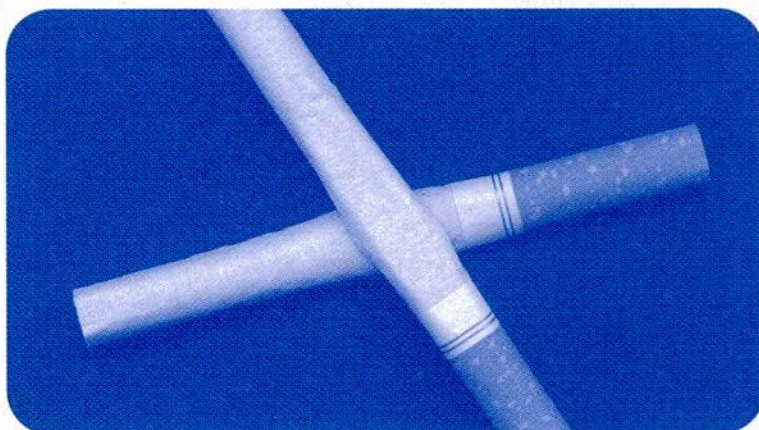
Het leek bijna alsof al die anderen zich meer bezorgd maakten over

mijn kind dan ikzelf. Ik kon niet zeggen: laat me met rust, ik ben een individu met mijn eigen verantwoordelijkheid. Dit is mijn keuze. Ik ben 38, heb altijd kunnen doen wat ik wilde. Maar als je zwanger wordt, ben je openbaar bezit. Opeens gaan allerlei mensen zich met je bemoeien, je moet heilig en kuis leven. Dat gezondheidsfreakerige vind ik overdreven."

"Ik vind het leuk dat mensen zich zorgen maken om mijn kind, maar de toon waarop is vaak totaal respectloos. Ze gaan helemaal voorbij aan mijn motieven. Daar ben ik niet van gediend. Misschien is het wel aardig bedoeld, maar het komt niet bepaald vriendelijk over. Het is zo gelijkhebberig, zo betweterig. Dat hele anti-rook gedoe komt zo agressief op me af. Kijk, als mensen écht geïnteresseerd en bezorgd zouden zijn, dan raakt het me heus wel. Maar als ze zich niet in mij willen inleven, waarom zou ik dan naar hen luisteren? Dat voelt niet als bezorgdheid, maar meer als zin om een oordeel uit te spreken. Het is echt irritant als mensen het zo zichtbaar fijn vinden dat ze het gelijk aan hun kant hebben. Roken tijdens de zwangerschap is heel erg zichtbaar en daarom zo makkelijk te veroordelen. Maar er zijn zoveel meer zaken die slecht zijn als je zwanger bent. Daar heeft niemand het ooit over. Niemand zal tegen me zeggen: wat! Eet jij geen fruit! Ga jij niet op tijd naar bed! Werk jij zoveel uren?!

Ik zie het zeker als een taboe. Iedereen vindt het unaniem slecht, het is een symbool dat je immoreel bent, dat je geen ruggengraat hebt. Je kunt voor de rest nog zo'n goede moeder zijn, maar als je rookt terwijl je zwanger bent, kunnen ze het kind beter bij je weghalen. Dat idee. Ik zie mezelf niet als een voorvechter voor roken tijdens de zwangerschap. En echt veel en zwaar roken vind ik ook geen goed idee. Maar het zou wel prettig zijn als zwangere vrouwen die licht roken niet meteen zo gecriminaliseerd zouden worden."

Patricia is een gefingeerde naam.

HETE BRIJ

Ingezonden brief

V

Liever een tuin

Hierbij een reactie op Gerda Plakman. Zij maakt zich in de rubriek Sprekend van het vorige nummer zorgen over het verdwijnen van de open ruimte, omdat woonwijken 'oprukken' (H-Nieuws, Humanist, zomer 2001, p. 65). Het is alsof het woongeluk van andere mensen een vijandig soort beweging is, die nodig een halt moet worden toegeroepen. Echter, in een flat kan een gemiddeld mens moeilijk gelukkig zijn. Iedereen die daar de middelen voor bij elkaar krijgt, wil zijn flat verlaten. Zolang dat gebeurt, zullen er huizen met tuintjes toegestaan moeten worden, ook al komen er meer kinderen bij en is de immigratie niet te stuiten. Een mooie open ruimte of niet, het levensgeluk van mensen is het belangrijkste. De modale mens wenst in zijn dagelijks leven op meer dan een 'postzegel' te wonen. Er staat niets boven de mens, geen God, maar ook geen open ruimte of milieu. Zelf heb ik een grote tuin en accepteer daar de morele consequenties van: ik zal buiten mijn tuin genoeg moeten nemen met minder open ruimte, minder natuurwandelingen en -fietsochten. **Piet H. Vooren, Noordwijkerhout.**

Imam

V

De Rotterdamse imam Khali el Moumi heeft, na alle commotie rondom zijn uitspraken over homoseksuelen en ongelovigen, zijn excuses aangeboden. Voor het Humanistisch Verbond waren die excuses onvoldoende aanleiding om zijn aanklacht tegen de islamitische geestelijke in te trekken. Opinion leaders zoals deze imam kunnen zich niet zomaar discriminerende uitspraken permitteren om daar vervolgens met een 'sorry' op terugkomen, vindt het HV.

Begin mei verklaarde El Moumi in NRC Handelsblad: "Het meest ernstige in de islam is ongelof, erger dan homoseksualiteit." Homoseksualiteit noemde de imam een besmettelijke ziekte, die onze samenleving bedreigt. Daarop deed het HV aangifte bij de politie.

Advertentie

ZILVEREN CADEAU VOOR LEDEN

**WERF een nieuw HV-lid EN
ONTVANG als dank een
unieke HANDGEMAAKTE
ZILVEREN BROCHE/DASSPELD**

Bent u lid van het Humanistisch Verbond en brengt u iemand anders aan als nieuw lid? Dan ontvangt u van ons een speciaal door Utrechtse zilversmeden ontworpen pin. De voor het Verbond ontworpen en handgemaakte zilveren pinnen zijn 1 x 1 cm en te gebruiken als dasspeld en als broche.

**BEL (020) 521 90 90 (Roeland Ensie,
communicatie).**

- zelf
- denken
- samen
- leven

Helpt u ook mee het Humanistisch Verbond sterker te maken?

Moderne monniken

Bent u eenzaam, rusteloos of zomaar op zoek naar verlichting? Op de reddingsmarkt is alles te koop: je kunt er kiezen uit een keur aan kant-en-klare verlichtingspakketten. Van zen-meditatie, tantra-yoga voor stellen tot en met energetische lichaamstraining.

Hoe verschillend de 'therapieën' ook mogen zijn, het uitgangspunt is min of meer hetzelfde: de suggestie dat elk mens uniek is. Vandaar dat ieder moet inkeren in zijn 'unieke' binnenwereld om zijn diepste 'unieke' behoeften te ontdekken en uit te leven. Maar hoe verlicht raak je daarvan? Het 'Ik Ben Uniek!' zou evengoed een vrijbrief kunnen zijn voor egocentrisch gedrag, want wie uniek (en dus heel bijzonder) is, meent wellicht een bijzondere positie te verdienen. Zo passen die therapieën naadloos in het eigentijdse levensgevoel: de Ik Eerst-cultuur. Eén therapie is radicaal anders, maar - nog - onbekend. 'De Ander Eerst!' is het motto van deze, overigens gratis, therapie, door insiders 'straattherapie' genoemd. Het zijn nu nog pioniers, maar het worden er steeds meer: mensen die tijdelijk vrijwillig op straat gaan leven, om weer geestelijk gezond te worden. Hoe gek het ook klinkt: de jungle van de straat brengt verlichting.

Zij die tussen de daklozen in straattherapie zijn geweest, zeggen stuk voor stuk dat ze meer mens zijn geworden: op straat kan een mens zich niet meer verschuilen achter titel, status, geld. Op straat wordt je karakter gevormd. Een goed mens zijn, dat is wat telt. En goed zijn begint met leren delen.

Niets mag je voor jezelf houden: dan stoot de groep je uit. Voedsel, kleding, dekens, telefoonkaarten, alles moet gedeeld. De eigen 'unieke' behoeften doen er niet meer toe. En zo uniek blijken die behoeften niet: ieder heeft kleding, warmte en liefdevolle aandacht nodig.

De straattherapie kent geen blabla. Enkel je daden tellen: de concrete hulp die je aan je lotgenoten verleent – en zij aan jou. De straat is hard maar heilzaam. In extreme omstandigheden komen onvermoede krachten naar boven. Al luisterend naar elkaars levensverhalen wordt het eigen leed gerelativeerd. De straat kweekt wilskracht, doorzettingsvermogen en dwingt tot eerlijkheid: masker af en tonen wie je bent.

Het zijn moderne monniken, de burgers die op straat verlichting zoeken. Jammer dat deze 'straatverlichting' zo weinig bekend is. Een korte straattherapie voor jongeren zou zo gek nog niet zijn - op zijn minst als tegenwicht voor de Ik Eerst! - dictatuur.

Stella Braam is columnist van Humanist. Zij wisselt haar column af met die van Robert Rubinstein.

Adverteren in Humanist?
Bel Recent: 070 - 3385400

Advertentie

Nalaten is iets heel anders dan nalatigheid

Na een overlijden moet snel heel veel geregeld worden. Dat gaat veel makkelijker als u zelf al maatregelen heeft genomen. Veel mensen vinden het echter moeilijk of onaangenaam om zulke maatregelen te treffen.

De Stichting Steunfonds Humanisme kan -als u dat wenst en in uw testament regelt- optreden als uw executeur-testamentair. Een jarenlange ervaring met deze vorm van dienstverlening staat borg voor zorgvuldigheid en integriteit. Uw wensen staan daarbij centraal.

De Stichting Steunfonds Humanisme is een werkstichting van het Humanistisch Verbond. Het Humanistisch Verbond zet zich in voor een humane, tolerante samenleving. Informatie: (020) 5219000 of via onderstaande bon.

Ja ik wil meer informatie over executeur-testamentair van het Steunfonds Humanisme

naam _____ v/m
adres _____
pc/plaats _____
telefoon _____

Stuur deze bon in een envelop zonder postzegel naar:
Steunfonds Humanisme, Antwoordnummer 10938, 1000 RA Amsterdam

ZOOM

Schuren

Vorig jaar zag ik cabaretier Ernst van der Pasch in theater De Verbeelding in Purmerend met zijn eerste programma 'Een zakdoek vol verdriet'. In een overtuigende drie kwartier liet hij zien veel in huis te hebben. Een stukje van 'Zakdoek' paste goed bij het gedachtegoed van het HV en ik vroeg hem dat op de Algemene Ledenvergadering te laten zien. Ondanks het feit dat de elektronische piano het niet deed, liet de jonge cabaretier een uitstekende indruk achter. Ik was dan ook zeer benieuwd naar zijn nieuwe programma 'Schuren'. En we werden niet teleurgesteld. In 'Schuren' pakt Van der Pasch het groots aan. Had hij eerder nog zijn handen vol aan zichzelf, nu schreeuwt, grapt, gruwelt en zingt hij zich in anderhalf uur door de geschiedenis van de mensheid heen. Met dit programma heeft hij alle ingrediënten in handen om definitief door te breken: een lust voor oog en oor. (Yvonne Breuk)

'Schuren' door Ernst van der Pasch: 22 september in Bolsward, 27 september in Nijmegen, 29 september in Bemmelen. Info en overige speeldata: www.finkers.nl of 020-6718298.

Rauw

Een plezierige film is het niet, maar wel een fascinerende. 'La Pianiste' is het verhaal van pianolerares Erika Kohut. Hoewel ze al over de veertig is, woont ze nog steeds bij haar moeder met wie ze een verstikkende en gecompliceerde band heeft. Erika's leven staat in het teken van piano, maar ondanks hard werken is ze docente en geen concertpianiste. Een docente die doodsbang is voor intimiteit. De onderdrukte gevoelens uit zich in extreme jaloezie, maar ook sadomasochistische lusten. Deze film van regisseur Michael Haneke, gebaseerd op het boek van Elfriede Jelinek, is rauw. Haast analytisch legt de camera de onbewogen Erika vast; zeer overtuigend gespeeld door Isabelle Hubbert. Soms worden de situaties zo absurd dat het lachwekkend wordt, maar het opvallend sterke spel zorgt er voor dat de aandacht geen moment verslapt. 'La Pianiste' won in Cannes 2001 de Grote jury prijs en de prijs voor beste actrice en acteur.

'La Pianiste' van regisseur Michael Haneke is vanaf 6 september te zien in de filmtheaters.

Globalisering

'De huidige wereldeconomie is gebaseerd op menselijke keuzes en besluiten. Dat betekent dat je ook andere besluiten kunt nemen om ervoor te zorgen dat mensen weer centraal komen te staan'. Jurriaan Kamp betoogt in 'Omdat mensen er toe doen' dat de huidige wereldeconomie er niet voor de mens is maar eerder andersom. Het is een goed leesbaar boek dat de huidige geld- en kredietmarkt, en andere essentiële onderdelen van de mondiale economie zoals nationaal inkomen, in een notendop uitlegt en daar alternatieven voor aandraagt. Zo bepleit Kamp een nieuwe berekening van het nationaal inkomen die ook mens en natuur waardeert, maar ook de invoering van rentevrije valuta, waardoor 'de samenleving beter en harmonieuzer kan functioneren'. Interessant, maar toch krijgt een niet-econoom enigszins het gevoel dat Kamps alternatief misschien wat te simpel is. Wel is Kamps visie optimistisch en dat is verfrissend.

'Omdat mensen er toe doen' door Jurriaan Kamp. Lemniscaat, f25,-. ISBN 90 5637 342 0. Dit boek is gratis te downloaden via www.ode.nl of (voor f25,-) te bestellen: 010-4360995.

Kort

Jonge Humanisten - en daar mag je jezelf tot je 36ste toe rekenen - kunnen een weekend in **retraite**. Van 7 tot en met 9 september is in abdij Lilbosch in Echt een bezinningsweekend. Kosten: f60,- (drie maaltijden per dag en twee overnachtingen). Aanmelden of info: 020-6627722 of kathelijne.heringa@hetnet.nl.

Humanitas start een **lotgenotengroep** voor vrouwen die op jonge leeftijd, voor hun twintigste, hun moeder hebben verloren. De twee begeleidsters hebben ervaring met verlies op jonge leeftijd. Ook zal een docent van de

Universiteit voor Humanistiek deskundige ondersteuning bieden. Aanmelding of info: 0306-918252, 0206-831910.

Is **arbeidsmigratie** een oplossing voor het nijpende personeelstekort in de gezondheidszorg? 17 september en 25 september is op televisie een tweedelige documentaire over de vierendertig Zuid-Afrikaanse verpleegkundigen die aan de slag gingen in Nederlandse ziekenhuizen. Plaats: Ned. 3. Tijd: 20:30

Angst is het thema waar afdeling Amsterdam van het HV zich komend na- en voorjaar in gaat verdiepen. 'Angst in het bestaan' is de titel van de bijeenkomst op 13 september, met een inleiding door prof. dr. G. Glas, hoogleraar reformatorische wijsbegeerte,

psychiater en auteur. Plaats: Keizersgracht 102 Amsterdam. Tijd: 20:00-22:00. Toegang: f10,-.

14 september presenteert het Rathenau Instituut 'De nacht van de **voorplanting**' over de medische ontwikkeling van voortplantingsgeneeskunde en de ethische vraagstukken. Debatten, discussies en persoonlijke verhalen en tot slot een bruisend optreden. Plaats: Nemo aan Oosterdok Amsterdam. Tijd: 20:00-2:00. Toegang: vrij. Aanmelden: rathenau@bkb.nl of fax: 020-5205289. Info: 070-3421542.

Mag een verbod op een toneelstuk omdat het kwetsend is voor moslims? Waar begint het recht op vrije meningsuiting en eindigt **tolerantie**? 26 en 27 september kunt u hier-

Nieuwe kosmopolieten

Wie zich mengt in debatten over het milieu, sociale rechtvaardigheid of de multiculturele samenleving, kan inspiratie opdoen in het boek 'Intellectuelen in Nederland' van René Gabriëls. Hij geeft een analyse van drie kwesties, waarin Nederlandse intellectuelen de afgelopen decennia hun stem hebben laten horen: de brede maatschappelijke discussie over kernenergie, het armoedebat en de Rushdie-affaire. In ons land zijn door gaans twee soorten intellectuelen die zich in het publieke debat bemoeien: 'moralisten' en 'ironici', schrijft Gabriëls. De eersten gaan in hun kijk op de wereld van universele waarden en normen uit; de tweeden drijven vooral de spot mee. Volgens Gabriëls is er ook een nieuwe generatie intellectuelen in opkomst: de 'nieuwe kosmopolieten'. Net als de moralisten zijn ze geïnteresseerd in universele waarden. Bij hen vormen die waarden echter niet het rigide uitgangspunt van hun beschouwingen. Eerst bestuderen ze concrete problemen, waarbij ze naar verschillen tussen culturen kijken, maar – anders dan de ironici – óók naar overeenkomsten. Pas daarna wagen ze zich aan universeel geldende uitspraken.

'Intellectuelen in Nederland; Publieke controversen over kernenergie, armoede en Rushdie' door René Gabriëls. Boom, f38,55. ISBN 90 5352 581 5.

over discussiëren met o.a. Arabist-islamoloog Pieter Sjoerd van Koningsveld, professor Nas Hamid Abu Zayd en journalist Adel Hammouda. Plaats: Tropeninstituut Amsterdam. Tijd: 20:30. Toegang: f15,-. Info: 020-5688500.

Arbeid en zorg. Privé, maar ook maatschappelijk, lijkt dit steeds moeilijker te combineren. Dit najaar organiseert het HV twee publieke debatten. 10 oktober over het evenwicht tussen zelf, zorg en werk. Plaats: De Buitensociëteit in Zwolle. Tijd: 20:00 uur. En 16 november over Zorg en burgerschap. Plaats: Felix Meritis in Amsterdam. Tijd: 16:00 tot 17:30. Aanmelden of info: 020-5219000.

Kanker

Sandra Langendijk

Jaarlijks wordt bij zo'n 65.000 Nederlanders kanker geconstateerd. Een aantal van hen heeft nog kleine of opgroeiende kinderen. Nel Kleverlaan en Frans Hoebe maakten de televisiedocumentaire 'Verdriet door je hoofd', waarin zes kinderen uit vier gezinnen laten zien wat het voor hen betekent om een vader of moeder met kanker te hebben. Kelly (acht): "Mama zegt: als het met papa goed gaat, gaat het met ons ook goed."

Wat als je zeven jaar oud bent, en je zusje vier, en bij je beide ouders is kanker geconstateerd? Dan ben je vreselijk bang en dat zijn Nina en haar zusje Inge. Nina: "Mijn vader heeft kanker gehad en daar is hij aan doodgegaan. We maken daar veel tekeningen over, want dat helpt wel een beetje tegen het verdriet." Nina maakt zich veel zorgen om haar moeder: "Laatst heeft iemand gezegd dat als mama ook dood gaat, ik naar een kindertehuis moet. Ja, daar ben ik wel bang voor, maar ik weet ook dat dat niet kan gebeuren. Want bij mama kunnen ze het meestal weghalen. Maar het was wel erg schrikken."

Documentairemakers Kleverlaan en Hoebe: "Bij kanker draait alles om degene die ziek is. De kinderen worden vaak over het hoofd gezien. We wilden erachter komen waar kinderen tegenaan lopen en wat er in ze omgaat." Hoewel een ernstig zieke ouder angst, verdriet en onzekerheid met zich meebrengt, blijken veel kinderen na verloop van tijd in staat met verlies en verdriet om te gaan.

In de documentaire is Anouk jarig; ze wordt zestien. Haar moeder, Marjan, heeft een kankergezwel in haar hoofd. Anouk en ook haar moeder gaan er vanuit dat dit de laatste verjaardag is waar Marjan bij is. Anouk vindt het moeilijk om over haar gevoelens te praten. Ze vindt dat ze sterk moet zijn voor haar moeder.

Koen (elf) gaat op een andere manier met de ziekte van zijn moeder om: hij wil alles over haar ziekte en de behandeling weten. Nadat zijn moeders borst was afgezet en zij weer thuis was uit het ziekenhuis, heeft hij zelfs de wond verzorgd. Kelly (acht) en Lesley (zes) willen zoveel mogelijk bij hun vader in het ziekenhuis zijn, en spelen na wat de dokter met hem doet.

De openheid en de rust waarmee de kinderen de vragen van de interviewer beantwoorden, is aangrijpend. De antwoorden maken duidelijk dat hun weinig ontgaat, ondanks de natuurlijke neiging van ouders om hun kinderen te willen beschermen. Maar de tekeningen van de kinderen zijn het meest illustrerend. Ze laten ziekenhuizen, dokters, zieke vaders en moeders, kanker en bestralingen zien, maar ook verdriet, angst, wanhoop, woede en berusting.

De televisiedocumentaire 'Verdriet door je hoofd' is te zien op 5 september om 22:54 uur op Ned. 1 bij de Humanistisch Omroep. Herhaling 8 september, 11:00 uur, Ned. 1. Bij de documentaire horen ook een voorlichtingsvideo en een website. De video 'Een vader of moeder met kanker' is voor ouders, leerkrachten en hulpverleners en te bestellen via de website: www.kankerspoken.nl. Verder staat op de website informatie en advies, maar ook verhalen, ervaringen, gedichten en tekeningen.

DE ZEKERHEID

Dit najaar wil de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie de discussie over de Pil van Drion heropenen. Ook het Humanistisch Verbond en de Vrije Gedachte organiseren een debat over de beruchte pil. Een voorproefje.

JEANNETTE BERENDS, 46 jaar, vrijwilliger bij de vrijwillige terminale thuiszorg en lid HV

Vindt u dat mensen het recht hebben om op een humane manier een eind te maken aan hun leven, ook zonder dat er sprake is van ondraaglijk lijden?

Ik vind van wel. Het humanistisch gedachtegoed over zelfbeschikingsrecht zit wel in mij. Ik kan me voorstellen dat je er op een gegeven moment geen zin meer in hebt. In mijn vrijwilligerwerk zie ik dat regelmatig bij ouderen.

Vindt u dat er een Pil van Drion moet komen?

Ja, maar ik zou er wel voorwaarden aan willen verbinden. Je moet hem niet zomaar bij de apotheek kunnen krijgen bijvoorbeeld. Ik vind dat er zorg of begeleiding aan uitreiking vooraf moet gaan. Niet door een arts, misschien zelfs liever niet, want dat is zo 'medisch', maar door een hulpverlener of een ander, een medemens.

Maar zo'n pil met zorg omgeven en dan pas uitreiken is tegen het principe van zelfbeschikking van de mens.

Ja, dat weet ik, maar zomaar anoniem zo'n pil kunnen krijgen, gaat mij te ver. Ik ben ook wel eens depressief geweest en ben blij dat ik die pil toen niet had. De wens om niet meer te willen leven, moet voor langere tijd bestaan. Er moet iemand meedenken over de situatie en levensverwachting van de vrager van de pil.

Zou zo'n pil voor iedereen beschikbaar moeten zijn?

Ik weet dat Drion zijn voorstel ooit deed voor ouderen, maar ik denk dat ook kinderen ondraaglijk kunnen lijden en kunnen weten dat ze niet meer willen leven. De afwegingen zijn moeilijk, maar elk mens, jong of oud, zou die pil moeten kunnen krijgen.

BABS VAN DEN BERGH, 37 jaar, filosoof-ethicus, geen HV-lid

Vindt u dat mensen het recht hebben om op een humane manier een eind te maken aan hun leven, ook zonder dat er sprake is van ondraaglijk lijden?

Ja, mensen maken nu eenmaal een eind aan hun leven als ze dat willen.

Vindt u dat er een Pil van Drion moet komen?

Nee, dat niet. Mensen die niet meer willen leven, moeten zelf een manier bedenken om hun leven te beëindigen. Ik vind dat een maatschappij niet een voorziening moet creëren waardoor mensen eruit kunnen stappen. Mensen die niet meer willen leven, kunnen niet het recht claimen om daarbij door een ander te worden geholpen. Ook bij euthanasie kunnen ze dat niet eisen. Mensen hebben een soort opdracht om er met elkaar iets van te maken, en eruit stappen staat daar haaks op. Bovendien schept aanbod vraag: als je de mogelijkheid creëert, gaan mensen er gebruik van maken.

Drion bedoelde zijn pil ooit voor mensen die vinden dat ze 'klaar zijn met leven'.

Niemand is ooit klaar met leven, ook al ben je nog zo oud. Het leven heeft altijd waarde. Dat oude mensen vinden dat ze klaar zijn met leven, is een signaal dat onze maatschappij niet goed weet om te gaan met ouderen. Het gevoel geen waarde meer te hebben, moeten we niet oplossen door mensen er maar uit te werken, maar door het te voorkomen of het op een constructieve manier aan te pakken.

Het debat van het HV en de Vrije Gedachte vindt plaats op 11 november in de Rode Hoed te Amsterdam.

Maak kennis met het Humanistisch Verbond

De Humanist kent u natuurlijk al. U kunt voor f60,- per jaar een abonnement nemen. Een proefabonnement (vijf nummers voor f25,-) is ook mogelijk. Gebruik de bon in dit blad.

U kunt ook donateur van het Steunfonds Humanisme worden. Het Steunfonds is een werkstichting van het HV met als doel het verwerven en beheren van financiële middelen. Als donateur ontvangt u twee keer per jaar informatie over projecten en activiteiten van het HV met een acceptgiro. Zo kunt u per keer beslissen of u een financiële bijdrage wilt geven.

Lid worden van het Humanistisch Verbond biedt nog meer voordelen! U krijgt negen keer per jaar de Humanist in huis. En ontvangt regelmatig nieuws over activiteiten bij u in de buurt. Als lid helpt u bovendien bij het instandhouden van geestelijke verzorging, uitvaartbegeleiding, relatieviering en humanistisch vormingsonderwijs. Het lidmaatschap kost f105,- per jaar; jongeren tot 27 jaar en mensen met een minimuminkomen betalen een lager tarief (resp. f45,- en f60,-). Jongeren hebben hun eigen organisatie, de Jonge Humanisten.

Het HV heeft verschillende folders en brochures die u meer informatie geven. Interesse? Bel publieksvoorlichting 020 - 5219090. Of gebruik de bon in deze Humanist.

Emergis

CENTRUM VOOR GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

Emergis is een professionele organisatie voor geestelijke gezondheidszorg in Zeeland. Het is één van de grotere werkgevers in Zeeland. Ruim 900 mensen zetten zich dagelijks in voor de circa 6000 mensen die gebruik maken van de zorg die Emergis biedt. Zij doen dat op meer dan dertig verschillende locaties verspreid over de provincie.

De Dienst Geestelijke Verzorging werkt voornamelijk binnen de kliniek. Ze ondersteunt en begeleidt cliënten op het vlak van zingeving en levensbeschouwing. De vragen en ideeën van elke cliënt staan daarbij centraal. Op alle afdelingen is een gericht aanbod van individuele of groepsgerichte geestelijke verzorging. De katholieke, protestantse en humanistische collegae (3 personen, 2,03 fte, op ongeveer 400 plaatsen) werken ieder met cliënten van alle gezindten. Zeeland is op levensbeschouwelijk gebied een kleurrijke provincie. Gezamenlijk ontwikkelen de geestelijk verzorgers beleid en visie van de dienst. Vrijplaatsfunctie, kwaliteitsmeting en transmuralisering zijn actuele thema's.

Wij zijn op zoek naar een:

Humanistisch raadsvrouw/-man

voor 19 uur per week (52,78%).

De functie

U werkt op afdelingen voor langdurige psychiatrische zorg en op andere afdelingen gericht op specifieke therapieën of doelgroepen. Met de teamleiding overlegt u over het beste aanbod van geestelijke verzorging voor uw afdelingen. U geeft het humanisme een eigen gezicht en werkt tegelijk harmonieus met collegae en cliënten van andere gezindten. U denkt mee over het beleid van de dienst geestelijke verzorging. Af en toe geeft u een klinische les. U spreidt uw werkweek over drie dagen.

Het profiel

U bent afgestudeerd aan de universiteit voor humanistiek of u heeft een andere erkende eerstegraads opleiding. Bij voorkeur heeft u ervaring met geestelijke verzorging en mogelijk ook met psychiatrie. Daarnaast heeft u gevoel voor mogelijkheden en grenzen en bent u goed in informele contacten. U houdt van veelzijdigheid. Uiteraard heeft u een goede verhouding met andere gezindten.

Het aanbod

Goede primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden conform de CAO GGZ horen bij deze functie.

Uw reactie

Wilt u meer informatie over de functie, dan kunt u contact opnemen met Wim van Goch en/of Harm van Eerden. Het telefoonnummer is 0113 26 70 00. E-mailen kan natuurlijk ook: vangoch@emergis.nl. Er is een informatiepakket beschikbaar.

Schriftelijke sollicitatie, onder vermelding van vacaturenummer 2001.88 linksboven op de envelop, kunt u vóór 28 september 2001 richten aan Emergis, dienst Personeel en Opleiding, Frans Willemsen, personeelsadviseur, Postbus 253, 4460 AR Goes.

Het e-mailadres is: P&O@emergis.nl.

Kijkt u ook eens op onze website: www.emergis.nl

Acquisitie naar aanleiding van deze advertentie wordt niet op prijs gesteld.

Geestelijke gezondheidszorg bieden dichtbij huis, in heel Zeeland. Samen zoeken naar het beste antwoord op ieders persoonlijke vraag. Mensen behandelen, begeleiden en verzorgen. Deskundig en degelijk. Dat is wat Emergis doet, dagelijks.

Afscheid

Uit het hoofdbestuur

"Ik ben blij dat het Humanistisch Verbond (HV) de afgelopen tijd vaker naar buiten treedt met een duidelijk standpunt", constateert Aletta van der Stap (68) naar aanleiding van haar afscheid in juli als lid van het hoofdbestuur van het HV. In haar portefeuille had ze visie-ontwikkeling en humanistische uitvaartbegeleiding. Na bijna drie jaar besturen houdt Van der Stap het voor gezien. "Mijn gezondheid laat af en toe te wensen over. Soms ben ik niet meer vooruit te branden. Het werd tijd om scherpere prioriteiten te stellen in mijn bezigheden." Dat ze ervoor gekozen heeft haar HV-bestuurstaken van haar activiteitenlijst te schrappen, heeft mede te maken met de financiële situatie van het HV. "Die neemt de afgelopen tijd noodgedwongen een prominente plaats in op de agenda van de bestuursvergaderingen. Zelf ben ik een echt inhoudsmens. Ik houd ook van organiseren. Maar het financiële gedeelte laat ik graag aan anderen over; in het bestuur zitten mensen die dat op een veel professioneler manier kunnen beoordelen dan ik."

Toen Van der Stap in het bestuur kwam, constateerde ze een zekere 'angstvalligheid' bij het HV om zich met uitgesproken standpunten te profileren. Daarin is verandering gekomen. Zo diende het HV in het voorjaar een klacht in tegen de Rotterdamse imam Khali el Moumi wegens diens uitspraken over homoseksualiteit: "Het HV heeft hiermee duidelijk te kennen gegeven dat een morele grens is overschreden." Tot haar tevredenheid constateert Van der Stap ook dat het landelijk bureau van het HV de afgelopen tijd medeorganisator was van een aantal publieke debatten.

Volgens Van der Stap zou de profilering van het HV nog kunnen verbeteren wat het structurele contact met politici en beleidsmakers betreft. "Anderhalf jaar geleden zijn hier plannen voor gemaakt, maar die contacten hebben nog te veel het karakter van spontane oprispingen. Er zou structureel overleg moeten plaatsvinden met beslissers zoals Tweede Kamer-leden, staatssecretarissen en hoge ambtenaren, bijvoorbeeld over het humanistisch vormingsonderwijs en de geestelijke verzorging."

In de toekomst wil Van der Stap best nog haar steentje bijdragen aan dat structurele overleg tussen het HV en de 'beslissers', zij het niet meer als bestuurslid. In de politiek kent ze immers het klappen van de zweep. Ze is sinds de jaren zestig actief geweest voor de PPR en Groen Links, onder andere als gemeenteraadslid in Groningen.

Ook voor de humanistische uitvaartbegeleiding zou ze zich nog willen inzetten. "Ik heb me hier het afgelopen jaar met plezier mee beziggehouden. Samen met een medewerker van het landelijk bureau heb ik diverse regionale werkgroepen uitvaartbegeleiding bezocht. In overleg met hen hebben we gekeken hoe we die begeleiding op landelijk niveau meer op één lijn kunnen krijgen. Dat vond ik erg inspirerend."

Sprekend

Rein Heijne

Rein Heijne is 64 jaar en woont in Rotterdam. Hij is met de VUT. Daarvoor was hij onderzoeker en kwaliteitscoördinator bij verschillende bedrijven in de chemische industrie. Heijne is voorzitter van het Humanistisch Vredesberaad. Humanist leest hij, sinds hij lid is van het HV en dat is nu 25 jaar.

Geniet het meeste van...

Een goed, inhoudelijk gesprek met vrienden onder het genot van een hapje en een drankje, waarbij de spontane humor en de lach niet mogen ontbreken.

Moeilijkste beslissing ooit...

De overstap van het werken in een research laboratorium naar het onderzoekswerk in een grote, chemische fabriek.

Grootste wens...

Dat het onderwijs, van basisschool tot hbo, zodanig verbreed wordt dat er meer ruimte en gelegenheid komt voor Humanistisch Vormingsonderwijs, filosofie voor kinderen en kunstzinnige vorming.

Geen dag zonder...

Een goed boek of beschouwende artikelen.

Mijlpaal...

Een vrij recente, belangrijke mijlpaal was mijn besluit om met de VUT te gaan.

Grootste angst...

Dat door toenemende agressie, onder invloed van de vrije markt-ideologie, competitie en concurrentie, onze leefomgeving meer gewelddadig en bedreigend wordt en dat mensen zich hierdoor steeds meer in hun eigen domein terugtrekken.

In memoriam

Kees van der Hulle (1919-2001) werd in januari 1955 lid van het Humanistisch Verbond. Van 1969 tot 1981 was hij de eerste Hoofddraadsman voor de geestelijke verzorging in de ouderen- en gezondheidszorg. Mede door zijn inspanningen en inspiratie zijn er bij diverse diverse instellingen werkplekken gecreëerd voor het humanistisch geestelijk raadswerk. Het HV is hem zeer dankbaar voor zijn betrokkenheid gedurende vele jaren.

Bankgiroloterij

Met dit nummer van Humanist is een folder van de BankGiroLoterij meegestuurd. Deze loterij zorgt voor de inkomsten van de Stichting Algemene Loterij Nederland, die op haar beurt sinds 1978 regelmatig een fors bedrag aan het Humanistische Verbond schenkt. Door het meesturen van genoemde folder, wil het Hoofdbestuur van het HV deze loterij eenmalig onder de aandacht van de leden en abonnees brengen. Dit als tegenprestatie voor de vele HV-activiteiten die mede mogelijk gemaakt werden door de Stichting Algemene

Loterij Nederland. Het HV hoopt uiteraard nog vele jaren een bijdrage van deze organisatie te ontvangen, en roept de leden en abonnees die deelname aan de BankGiroLoterij toch al overwegen, dit deze keer te doen. Voor elke abonnee of lid die op basis van deze mailing meedoet, ontvangt het HV namelijk tien gulden.